

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Representantskapsmøte

10.—11. desember 1968

PROTOKOLL

over forhandlinger
i representantskapsmøte
10.—11. desember
1968

*Redigert av LO's
presse- og informasjonskontor*

TALERLISTE

	Side
Andersen, Alf	11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20
Andersen, Per	23, 24, 48, 49, 50
Andresen, Leif	51, 52, 53
Andresen, Thorleif	24
Aspengren, Tor	7, 21, 23, 61
Bratlie, Olav	54, 55
Dahl, Henning	14, 41, 42
Dalberg, Kåre	39, 40
Enger, Sverre	32, 33, 34, 40, 41, 61
Eriksen, Erik	12, 13
Flesvig, Ole	48
Flå, Kåre	22, 40
Grimstad, Bertin	11, 12, 19, 20, 43, 44
Hannestad, Fritz W.	53, 54
Hansen, Ingvald	46, 47, 48
Hansen, Kåre	20
Haugen, Ingemund	14, 15
Haugness, Lage	50, 51
Hofstad, Klaus	14
Johnsen, Joralf	13, 19
Karlsen, Thv.	14
Kjelsrud, Klaus	56, 57
Knapp, Johs.	55, 56
Langås, Reidar	35, 36
Lerø, Olav	38, 39
Løken, Arne	34, 35
Mentsen, P. . .	5, 6, 11, 13, 16, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 58, 59, 60, 61
Neset, Bjørn	20, 21
Petersen, Åge	22, 36, 37, 38, 51
Rikvold, Jon	57, 58
Salomonsen, Finn	11, 13, 14, 42, 43
Strand, Einar	12, 61
Totland, Otto	45, 46

INNHold

	Side
Minnetale	5
Dagsorden	6
Forretningsorden	7
Deltakerliste	7
Diett og tapt arbeidsfortjeneste	10
Beretningen for 1967	11
Regnskap for 1967	14
Ansettelse av sekretær ved LO's distriktskontor i Gjøvik ..	16
Valg av medlemmer til ankenemnda for den norske fag- organisasjons pensjonskasse	16
Regulering av kontingenten til LO	16
Suppleringsvalg til Sekretariatet	21
Hovedavtalene	21
Sommertid	23
Den faglige og økonomiske situasjon	24
Avslutning	61

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

holdt representantskapsmøte tirsdag 10. og onsdag 11. desember 1968 i Folkets Hus' store sal, Oslo. Møtet ble satt 10. desember kl. 11 og innledet av Landsorganisasjonens formann, *P. Mentsen*, med følgende minnetale over fremstående organisasjonskamerater som er døde siden representantskapet sist var samlet:

Siden vårt forrige representantskapsmøte 8. januar 1968 er noen av våre kamerater og nære medarbeidere gått bort.

Den 12. mars døde nestformannen i Norsk Sjømannsforbund, *Einar Haugen*, etter langvarig sykdom, bare 62 år gammel. Som ung gutt gikk han til sjøs, og var siden i mange år på hvalfangst. Han utførte et betydningsfullt arbeid for å organisere hvalfangerne. Haugen ble tillitsmann for Sjømannsforbundet i Larvik og Tønsberg, og siden ble han forbundets spesielle hvalfangstsekretær. I 1958 ble han valgt til nestformann i forbundet. Ved siden av sitt arbeid for hvalfangerne arbeidet han mye med sikkerhetsspørsmål og rasjonaliseringsspørsmål innenfor sjøfarten, og han deltok aktivt i det internasjonale faglige arbeid gjennom transportinternasjonalen. Han var også med i LO's representantskap.

Nestformannen i Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund, *Johan Moksnes*, døde 24. april, nær 65 år gammel. Han tilhørte Glass-, Farve- og Metallvarefunksjonærenes Forening i Oslo, der han før krigen hadde en rekke tillitsverv, bl.a. som formann. Han var aktivt med i forbundets illegale arbeid under okkupasjonen, og påtok seg ved frigjøringen å lede forbundet fram til det første ordinære landsmøte. Dette landsmøte valgte ham så til nestformann, og han har siden blitt gjenvalgt på alle landsmøter. Han var også med i LO's representantskap.

Emil Edvardsen, som var formann i Norsk Jernbaneforbund, døde 25. september, etter bare noen dagers sykdom. Han ble 63 år gammel. Emil Edvardsen var fra Drammen, og begynte i jernbanens tjeneste bare 15 år gammel. Han ble utdannet i malerfaget, og tilhørte siden verkstedssektoren innenfor statsbanene. Han ble tidlig aktiv i fagbevegelsen og fikk en rekke tillitsverv, bl.a. som formann i sin fag-

forening. I 1949 ble han valgt til sekretær i Norsk Jernbaneforbund. Siden ble han hovedkasserer og fra 1962 formann i forbundet. Edvardsen var med i LO's representantskap, og i sin formannstid var han også med i Sekretariatet. Han var videre nestformann i Statstjenestemannskartellet, og en tid var han også formann der.

Tidligere formann i Norsk Tekstilarbeiderforbund, *Gulbrand Brauer*, døde 26. september, 65 år gammel. Etter en tid som jernarbeider, kom han inn i tekstilindustrien, og det var innenfor denne industri han kom med i det faglige arbeid. Han var bl.a. formann i sin fagforening. I 1950 ble han nestformann i forbundet og i 1961 formann. Han var varamann til Sekretariatet, og var ofte i dets møter. Han arbeidet mye for sammenslutningen av de tre forbundene innenfor bekledningsindustrien, en sammenslutning som nå er blitt virkelighet, men som han ikke fikk oppleve. I de siste årene var Brauer mye plaget av sykdom, og han trakk seg av den grunn tilbake fra formannsvervet i fjor.

Norsk fagbevegelse er disse menn dyp takk skyldig for arbeidet de har utført, og vi vil bevare minnet om disse kamerater i dyp ærbødighet.

Representantskapet påhørte talen stående.

LO-formannen ønsket deretter representantene vel møtt og forela følgende forslag til

DAGSORDEN

1. Beretning for 1967.
2. Regnskap for 1967.
3. Fastsettelse av satser for diett og tapte arbeidsfortjeneste.
4. Ansettelse av sekretær ved LO's distriktskontor i Gjøvik.
5. Valg av medlemmer til Ankenemnda for Den norske Fagorganisasjons Pensjonskasse.
6. Regulering av kontingenten til LO.
7. Spørsmålet om innføring av sommertid.
8. Suppleringsvalg til Sekretariatet.
9. Hovedavtalene med Norsk Arbeidsgiverforening — og Den Koooperative Tarifforening.
10. Den faglige og økonomiske situasjon.

Forslaget ble vedtatt uten merknader.

Sekretariatets forslag til forretningsorden ble også vedtatt enstemmig:

FORRETNINGSORDEN

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LO's presse- og informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse, og for siste møte ved dets avslutning.

REPRESENTANTSKAPSMØTETS DELTAKERE

LO's nestformann, *Tor Aspengren*, foretok navneopprop. Følgende var til stede:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Tore Nilsen, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer: Arvid Engen, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Ole Flesvig, Oslo, Kurt Mortensen, Kirkenes, Gustav Merkesdal, Øvre Surnadal, Ola Sande, Hauketo.

Norges Befalslag: Albert Uglem, Oslo.

Norsk Bekledningsarbeiderforbund: Rudolf Eriksen, Oslo, Edel Brekke, Bergen.

Norsk Bokbinder- og Kartonasjearbeiderforbund: Kåre Pedersen, Oslo.

Norsk Bygningsindustriarb.forb.: Rasmus Solend, Oslo, Olav Lerø, Oslo, Odd Isaksen, Tromsø, Oskar Skogly, Lillehammer, Klaus Hofstad, Trondheim, Hjalmar Jensen, Stange st., Bertin Grimstad, Bergen.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Erik G. Kristoffersen, Oslo, Nils H. Johannessen, Oslo.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund: Reidar Albertsen, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund: Kåre Dalberg, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærs Forbund: Kåre Hansen, Oslo, Reidar Moen, Oslo, Gunnar Nøttveit, Bergen, Ruth Svendsen, Porsgrunn, Bergljot Nyhus, Oslo.

Norsk Hotell- og Restaurant-Arbeider-Forbund: Alf Frotjold, Oslo, Arne Løken, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Frank Nygård, Askim, Svenn Eriksen, Tønsberg, Einar L. Nilsen, Bergen, Anna Sveum Mosevik, Gjøvik, Gunnar Aagesen, Trondheim, Willard Kristiansen, Oslo, Arnold Svendsen, Oslo.

Norsk Jernbaneforbund: Egil Halvorsen, Oslo, Odd Wessel Larsen, Oslo, Håkon Brunborg, Bergen, Kåre Stuevold, Hommelvik, Enok B. Skramstad, Elverum.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Håkon Bjordal, Høyanger, Sverre Enger, Oslo, Håkon A. Ødegaard, Oslo, Sverre Hansen, Jevnaker, Georg Gram Olsen, Sandefjord.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Henning Dahl, Oslo.

Norsk Kommuneforbund: Margot Klemetsen, Oslo, Jens Torp, Oslo, Alf J. Helgesen, Bergen, Sigurd Karlsen, Trondheim, Arthur Molde, Stavanger, Karl Bjerkeli, Hønefoss, Arne Andersen, Skjervøy.

Lensmannsbetjentenes Landslag: Olav Klepp, Oslo.

Norsk Litograf- og Kjemigrafteforbund: Arild Kalvik, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: O. Anfinsen, Oslo.

Norsk Løseforbund: Kåre Toft, Trondheim.

Luftforsvarets Befalsforbund: Karl M. Olsen, Oslo.

Norsk Murerforbund: Lorange Kristiansen, Oslo.

Norsk Musikerforbund: Sigurd Lønseth, Oslo.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Arne Andresen, Oslo, Arne Barlie, Oslo, Martin Lea, Stavanger, Joh. B. Magnussen, Oslo.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Rolf Hauge, Oslo, Finn Salomonsen, Greåker st., Olav A. Skogen, Notodden.

Norsk Politiforbund: Odd Eide, Oslo.

Postfolkenes Fellesforbund: Aage Tømmereek, Oslo, Leif Paulsen, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund: Kåre Kristoffersen, Oslo, Leif Østlie, Oslo, Kaare Kjæraas, Sandefjord, Wernalf Falao, Bergen, Odd Heland, Trondheim, Kjell Haugerud Andersen, Stavanger, Birger Moss, Harstad.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund: Wiktør Remme, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Svein Morgenlien, Oslo, Sverre Solbakken, Spillum i Namdal, Wilhelm Asli, Bjørkelangen.

Norsk Skotøylarbeiderforbund: Agnes Pehrson, Halden.

Norsk Tekstilarbeiderforbund: Bjarne Bårdsen, Oslo, Signe Braathen, Oslo.

Telefolkenes Fellesforbund: Harald Fondevik, Oslo, Bjørn Nesset, Oslo.

Norsk Tjenestemannslag: Thv. Karlsen, Oslo, Hjalmar Andersen, Oslo, Ivar Thorbjørnsen, Greåker, Arne Laberg, Bjerkvik.

Norsk Tolltjenestemannsforbund: Ivar Nilsen, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund: Arild Hammerø, Borkenes, Ths. Einarsson, Stavanger, Arnold Mikkelsen, Laksevåg, Arne Hermansen, Hauketo.

Norsk Treindustriarbeiderforbund: Erik Eriksen, Oslo.

Norsk Typografteforbund: Reidar Langås, Oslo.

Norges Urmaker Svenneforbund: Forfall.

Fylkenes representanter

Akershus fylke: Alf Haakensen, Strømmen.

Aust-Agder fylke: Tellef Rislå, Herefoss.

Bergen fylke: Birger L. Larsen, Bergen.

Buskerud fylke: Thormod Pettersen, Drammen.

Finnmark fylke: Kåre Flå, Vardø.

Hedmark fylke: Arne Olsen, Hamar.

Hordaland fylke: Fredrik Westerlund, Odda.

Møre og Romsdal fylke: Gunnar Gundersen, Kr.sund N.

Nordland fylke: Joralf Johnsen, Mosjøen.

Oppland fylke: Johannes Knapp, Gjøvik.

Oslo fylke: Ivar Ødegaard, Oslo.

Rogaland fylke: Georg Haug, Stavanger.

Sogn og Fjordane fylke: Gjermund Vee, Øvre Årdal.

Telemark fylke: Sigurd Namlos, Skien.

Troms fylke: Henry Riise, Tromsø.

Nord-Trøndelag fylke: Asmund Gjerv, Follafooss.

Sør-Trøndelag fylke: Mikal Morken, Oppdal.

Vest-Agder fylke: Mauritz Thorkildsen, Mandal.

Vestfold fylke: Richard Thon, Tønsberg.

Østfold fylke: Jan M. Johansen, Sellesbakk.

Fra Sekretariatet: P. Mentsen, Tor Aspengren, Alf Andersen, Thorleif Andresen, Marie Lindquist, Lage Haugness, Otto Totland, Per Andersen, Klaus Kjeldsrud, Henry Nicolaysen, Åge Petersen, Arne Li, Fritz W. Hannestad, Eivind Strømmen, Ingvald Hansen.

Varamenn til Sekretariatet: Einar Strand, Odd Højdahl, Øystein Larsen, Olaf Karling, Leif Andresen, Olav Bratlie, Erling Johansen.

Fra revisjonsutvalget: Alf Michelsen, Oslo, Anna Nilsen, Oslo, Harry Jørgensen, Oslo.

Fra distriktskontorene:

LO's distriktskontor Bergen: Ralph Christiansen, Finn Lien.
 LO's distriktskontor Bodø: Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakke-
 jord.
 LO's distriktskontor Drammen: Leif Haraldseth.
 LO's distriktskontor Gjøvik: Ole Knapp.
 LO's distriktskontor Hamar: Aage Søgaard.
 LO's distriktskontor Kirkenes: Per A. Utsi.
 LO's distriktskontor Kristiansand S. Oddvar Gøthesen, Aage Bjor-
 vand.
 LO's distriktskontor Molde: Thorleif Hansen.
 LO's distriktskontor Porsgrunn: Harald E. Olsen.
 LO's distriktskontor Sarpsborg: Jacob Grava.
 LO's distriktskontor Stavanger: Per Aase.
 LO's distriktskontor Tromsø: Forfall.
 LO's distriktskontor Trondheim: Rikhard Haugen.
 Fra LO's administrasjon: Egil Ahlsen, Liv Buck, Ronald Bye, Ha-
 rald Andersen, Paul Engstad, Steinar Halvorsen, Per Haraldsson,
 Ingemund Haugen, Kjell Lien, Mirjam Nordahl, Jon Rikvold, Ragnar
 Røberg-Larsen, Ulf Sand, Olaf Sunde, Richard Trælness.
 Samarbeidskomiteen DNA—LO: Trygve Bratteli, Reiulf Steen,
 Haakon Lie.
 LO's kvinnenemnd: Solveig Løfquist Nielsen.
 Funksjonærsambandet i Norge: Thv. Karlsen.
 Referent Jon Myren, Trygve Aakervik.

Dagsorden pkt. 3

FASTSETTELSE AV SATSER FOR DIETT OG TAPT ARBEIDSFORTJENESTE

Av hensyn til representantenes reise- og diett-regninger, ble dags-
 ordenes pkt. 3 behandlet først.

Fra Sekretariatet forelå følgende forslag til retningslinjer for ut-
 betaling av diett og tapt arbeidsfortjeneste:

Diettsatser:

a) Diett pr. dag	kr. 50,—
Natttillegg under reiser	» 50,—
Diett pr. døgn	» 100,—
- (Døgnet regnes fra det klokkeslett reisen tar til)
 «I tilfeller hvor man ikke selv har vært herre over det, og
 det kan legitimeres at utlegg til overnatting har overstegget
 natttillegget, kan det medgatte refunderes».
- b) For påbegynt døgn uten overnatting i forbindelse med reiser
 utbetales diett således:

Under 4 timer	kr. 0,—
Mellom 4 og 8 timer	» 35,—
Over 8 timer	» 50,—
- For reiser i forbindelse med overnatting, men av kortere
 varighet enn 24 timer, regnes ett døgn diett.
- c) Ved utbetaling av diett for innenbys møter gjelder følgende
 regler:
 Dagdiett
 kr. 50,— |

(Betales for deltakelse i kongresser, representantskapsmø-
 ter, landsstyremøter og internasjonale møter).
 Den samme sats gjelder også for forhandlinger, meglinger
 og møter ellers som pågår hele dagen og utover kontor-
 tidens slutt.

d) Middagspenger
 kr. 20,— |

(Betales ved møter av kortere varighet så vel som kvelds-
 møter hvor det er nødvendig å spise ute.)

Tapt arbeidsfortjeneste.

For møter og forhandlinger og ved reiser betales tapt arbeidsfortjeneste
 med kr. 100,— pr. dag eller skift. Heri er inkludert feriepenger.

Komitégodtgjørelse:

Møtegodtgjørelse kr. 25,— betales for deltakelse i komitéer nedsatt av
 Landsorganisasjonens kongresser, representantskap eller sekretariat når
 det må forutsettes at komitéens arbeid er særlig omfattende eller av
 permanent karakter, eksempelvis for kongressperioden. Sekretariatet
 avgjør i hvert enkelt tilfelle hvilken komité som skal ha møtegodtgjørelse.

Hovedkasserer Alf Andersen gjorde nærmere rede for forslaget.
 Retningslinjene for diett og tapt arbeidsfortjeneste er ikke justert
 siden 1966. Siden da har man hatt betydelig prisstigning og Sekreta-
 riatet har derfor funnet det riktig å foreslå en mindre heving av
 satsene. Hovedkassereren anbefalte forslaget og at dette ble gjort
 gjeldende fra og med dette representantskapsmøtet.

Finn Salomonsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund, viste til at
 satsene også kan komme til å gjelde skiftarbeidere som må skofte
 helgeskift. Satsen for tapt arbeidsfortjeneste vil i slike tilfelle være
 utilstrekkelig.

Sekretariatets forslag, slik det er referert foran, ble deretter enstem-
 mig vedtatt.

Dagsorden pkt. 1.

BERETNINGEN FOR 1967.

Under fortsatt ledelse av formannen, tok representantskapet fatt på
 behandlingen av beretningen for 1967. Formannen refererte beret-
 ningens avsnittsbenevnelser.

Til avsnittet «LO's administrasjon» forlangte Bertin Grimstad,

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, Bergen, ordet. — Jeg føler meg noe usikker når vi nå skal behandle en beretning på 285 sider som vi ikke har hatt anledning til å se før i dag. Jeg har i tidligere representantskapsmøter gjort oppmerksom på hvilken mangel ved saksbehandlingen det er at vi får utlevert dokumentene først ved møtets begynnelse. Dette er neppe forsvarlig behandling av en så viktig del av dagsordenen som beretningen er. Man er ikke i stand til å ha noen formening om beretningens innhold, og jeg beklager at Sekretariatet ikke har sendt representantene beretningen på forhånd.

Til avsnittet «Sluttvederlagsordningen» forlangte *Erik Eriksen*, Norsk Treindustriarbeiderforbund, Oslo, ordet: — Jeg vil henstille til LO's representanter i Sluttvederlagsordningens styre å ta opp spørsmålet om at de enkelte forbund får melding om hvilke av deres medlemmer som får stønad av Sluttvederlagsordningen. Spesielt etter tvister og når en avgjørelse ankes gjennom forbundet til Sluttvederlagsordningen, tør det være et rimelig krav at forbundet får et skriftlig svar på anken. I vårt forbund har vi hittil ikke mottatt noen slik oversikt som det her er snakk om. Det vil være av betydning også for forbundenes beretninger at der kommer med hva som er utbetalt av erstatninger til medlemmene.

Einar Strand, Sekretariatet: Det første året Sluttvederlagsordningen gjaldt hadde man ingen erfaring for hvordan man skulle administrere denne billigst mulig. Forholdet er nemlig at Rikstrygdeverket eller trygdekassene ikke har noe ansvar for behandlingen av de enkelte søknader. Det ligger således opp til Sluttvederlagsordningens styre å administrere denne på den mest lettvinte og beste måte. Det er ikke arbeidskraft nok til å følge opp alle forbundenes intensjoner, men etter hvert skal vi anstrenge oss for å finne fram til en løsning slik at interesseorganisasjonene blir bedre orientert om dette forhold. Det er allerede tatt opp. Når forbund ikke har fått svar på saker som er anket, så må det være en «glipp». Det er vanlig at alle som skriver til Sluttvederlagsordningen får et skriftlig svar når saken er endelig avgjort.

Til avsnittet «Ringsaker Folkehøgskole» forlangte *Alf Andersen*, Sekretariatet, ordet: — På side 163 i beretningen står under avsnittet om Ringsaker Folkehøgskole: «Omkostningene på tilbygg og ombygging er beregnet til 4 millioner kroner. Av dette vil Landsorganisasjonen sammen med Norsk Kommuneforbund satse kr. 1 300 000,—» osv. Navnet Norsk Kommuneforbund skal her gå ut og *Norsk Jern- og*

Metallarbeiderforbund inn i stedet. Det er Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund som sammen med Landsorganisasjonen satser dette beløp. Man beklager feilen og ber om at den blir rettet.

Til beretningen samlet forlangte *Joralf Johnsen*, Nordland fylke, ordet: — Vi har behandlet beretningen uten nevneverdige uttalelser om dens enkelte avsnitt. Det samsvarer med de mangelfulle muligheter representantene har til å sette seg inn i beretningens innhold før behandlingen. Jeg vil foreslå at for framtiden sendes beretningen ut minst 14 dager før den skal behandles i representantskapet.

Finn Salomonsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: — Jeg synes det er riktig som anført av Grimstad, at man forlanger svar av formannen på spørsmålet om dokumentene for representantskapsmøter kan sendes ut på forhånd. Jeg kan være stemt for at representantskapet gjør vedtak om at så skal skje. Representantene har rett til å lese dokumentene på forhånd og de har rett til å få svar på spørsmål som stilles i møter som dette.

P. Mentsen: Vi er fullstendig oppmerksom på dette, og beretningen vil heretter bli sendt ut på forhånd. Dette har vi forøvrig også gjort for, men denne gang var det ikke mulig å få gjort det på grunn av problemer med trykkingen og annet arbeid i administrasjonen. Det er slikt som kan skje, men som sagt — i alminnelighet skal vi ta sikte på å sende ut beretningen på forhånd.

Joralf Johnsen, Nordland fylke: — Jeg støtter det forslaget som her er framkommet om at representantene får minst 14 dager på seg til å gjennomgå de saker som skal behandles på representantskapsmøtet.

Erik Eriksen, Norsk Treindustriarbeiderforbund: — Jeg har tidligere tatt opp forslag i representantskapet om at alle viktige saker skulle sendes ut på forhånd. Beretningen er sendt til de respektive forbund, men representantene utover landet har tydeligvis ikke hatt anledning til å lese den på forhånd. Det samme gjelder de øvrige sakene. De forbund som er representert i Sekretariatet vil være orientert, de forbund som ikke er representert der vil ikke kjenne sakene.

Det forslaget i denne forbindelse som jeg i sin tid satte fram skriftlig, ble oversendt Sekretariatet, men dette er vel fortsatt en vanlig form for å få en sak begravet. Når det nå er blitt flere reaksjoner, vil jeg minne om dette forslaget, og jeg håper at representantene i framtiden får tilsendt alle saker av betydning før møtet som skal behandle dem.

Finn Salomonsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: — Jeg støtter forslaget om at saksdokumentene for representantskapsmøter sendes representantene på forhånd.

En annen sak som jeg vil ta opp, har tilknytning til godtgjørelsen for arbeidstap såvidt gjelder skiftarbeidere som må skifte søndagsskift for å utføre organisasjonsoppdrag. Jeg hadde ventet at formannen ville kommentere mitt forrige innlegg hvor dette ble berørt.

Beretningen ble deretter vedtatt oversendt Kongressen med innstilling om godkjenning.

Dagsorden pkt. 2.

REGNSKAP FOR 1967.

Hovedkasserer *Alf Andersen* forela Landsorganisasjonens regnskap for 1967.

Revisjonssjef *Ingemund Haugen* leste revisjonsinnberetningen.

Henning Dahl, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund, spurte om avsetningen i regnskapet til vervekampanjen var slik å forstå at den samlede utgift til vervekampanjen var ført over regnskapet for 1967.

Hovedkasserer *Alf Andersen* svarte at dette ikke var tilfelle. Det som i regnskapet for 1967 er ført opp til vervekampanjen er kr. 193 742,—. Vervekampanjen kommer nok til å bli atskillig dyrere. Den er foreløpig beregnet til å koste 1 million kroner.

Klaus Hofstad, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund, stilte spørsmål angående en spesifisering av en avsetningspost.

Thv. Karlsen, Norsk Tjenestemannslag: — Jeg har festet meg ved, og vil også kritisere, den noe forunderlige form for kapitalforvaltning som går fram av regnskapene. For Landsorganisasjonens kasses vedkommende figurerer et bankinnskudd på over 31 millioner kroner. For Folkets Hus' Fond er det et bankinnskudd på over 5 millioner kroner og for pensjonskassen, som man på ingen måte har klart å få i balanse, har man også et bankinnskudd på over 4 millioner kroner.

Jeg synes også det er rart at revisjonen og revisjonsutvalget ikke har pekt på dette og bedt om at man ser nærmere på denne formen for kapitalforvaltning. Jeg går ut fra at man for Landsorganisasjonen som for forbundene, har muligheter til å få plassert pengene på vesentlig bedre rentebærende måte og i sikre papirer som er lett omsettelige.

Hovedkasserer *Alf Andersen*: — Det er ikke første gangen dette spørsmålet reises, og det er heller ikke første gangen jeg svarer på det. Kasserere før meg har også svart på det.

I LO's vedtekter § 12 pkt. 2 står det bl. a.: Landsorganisasjonen skal helst anbringe sine midler i bank, stats-, kommune, hypotek- og kreditforeningsobligasjoner. Dessuten kan midler nyttes til fast eiendom og tegning av aksjer i foretak som organisasjonen har interesse av å være medeier i.

3. Alle rentebærende verdipapirer som tilhører Landsorganisasjonen skal oppbevares i bankdepoter.

4. Sekretariatet må til enhver tid se til at Landsorganisasjonens midler anbringes slik at de i påkommende tilfeller kan realiseres hurtig.

— Dette er den ene siden av saken. En annen side er hva jeg tidligere har gitt uttrykk for. Vi har nemlig noe som heter Landsbanken. Skal vi ha denne banken, så må den også ha kapital å drive med. Til enhver tid må jeg sørge for at banken har de nødvendige midler, helst på folio. Men på bankens foliokonto står vanligvis lite inne. Det betyr igjen at Landsorganisasjonens midler er rentebærende på en eller annen måte. I anledning pkt. 4 i vedtektene, kan jeg bare minne om situasjonen i vår, hvor ikke bankens styre, og kanskje ingen annen heller, hadde noen peiling på hvordan tariffsituasjonen ville utvikle seg. Vi var nødt til å ha de nødvendige midler klare. Jeg vil gjerne under en annen post på dagsordenen komme tilbake til dette, for pågangen etter penger er i dag ganske utrolig. Når den bankkontoen vi her snakker om, er såvidt stor, så er det selvsagt fordi banken må ha likvide midler å arbeide med hvis man skal ha en bank. Hvis ikke, må det gis klart uttrykk for det og avvike. Landsbanken har hatt en rivende utvikling. Forvaltningen er nå på over 200 millioner kroner. Den som først og fremst må sørge for at Landsbanken har kapital er LO. Dette er da også årsaken til at man ikke kan «bruke» pengene slik ute i det frie marked som kanskje ønskelig kunne være, og hvor man muligens ville ha en større renteinntekt enn hva man har i dag — til tross for at LO nå er oppe i en renteinntekt på 3 millioner kroner i året. Personlig synes jeg ikke det er så ille.

Etter at revisjonssjef *Ingemund Haugen* hadde svart Hofstad på hans spørsmål, gikk en til votering over regnskapet.

Regnskapet ble enstemmig innstilt til godkjenning av Kongressen.

Dagsorden pkt. 4.
ANSETTELSE AV SEKRETÆR VED LO'S
DISTRIKTSKONTOR I GJØVIK.

Landsorganisasjonens formann minnet om at Ole Knapp, Gjøvik, har vikariert i stillingen fra 1. januar 1968, og opplyste at Sekretariatet enstemmig innstiller på at Ole Knapp ansettes fast i stillingen. Representantskapet sluttet seg enstemmig til innstillingen.

Dagsorden pkt. 5.
VALG AV MEDLEMMER TIL ANKENEMDA FOR DEN NORSKE
FAGORGANISASJONS PENSJONSKASSE.

P. Mentsen: I de nye vedtekter for Fagorganisasjonens pensjonskasse er det bestemt følgende for så vidt gjelder ankenemnda i § 18:

«Ankenemda består av 3 medlemmer.
Ett medlem velges av pensjonskassens medlemmer av den som anker.
Representantskapet oppnevner nemdas formann og ett medlem samt 2 varamenn for kongressperioden».

I henhold til ovenstående foreslår Sekretariatet at Representantskapet oppnevner følgende:

Idar Nordstrand, formann, og *Egil Halvorsen*.

Som varamenn:

Bjørn Skau og *Oluf Anfinssen*.

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Dagsorden pkt. 6.
REGULERING AV KONTINGENTEN TIL LO.

Fra Sekretariatet forelå følgende innstilling:

«I Landsorganisasjonens vedtekter § 17 punkt 8, indeksregulering av kontingenten, heter det:

«Regulering av kontingenten til Landsorganisasjonen kan foretas når lønns- og kostnadsnivået har endret seg med minst 10 prosent sammenliknet med utgangspunktet 30. juni 1965 (2. kvartal).

Reguleringen kan foretas prosentuellt i forhold til endringene i lønns- og kostnadsnivået. Sekretariatet har under forbehold av Representantskapets godkjenning fullmakt til å fastsette kontingentens størrelse (øre- og kronetall). De kontingentendringer som blir foretatt, gjøres gjeldende fra 1. januar, etter at Representantskapet har tatt stilling til saka. Senere reguleringer foretas på samme måte, men da med utgangspunkt i det tall for lønns- og kostnadsnivået det sist ble regulert opp til».

Indekstallet ved utgangspunktet 2. kvartal 1965 var lønnsindeksen i veid gjennomsnitt 150,5 og konsumprisindeksen 122,5. Allerede i 1. kvartal 1967 lå lønnsindeksen på 165, 3 og i 2. kvartal 1967 171,4 og 3. kvartal 174,1. Grensen for regulering var for så vidt det gjelder lønnsindeksen allerede passert mens konsumprisindeksen først passerte grensetallet 1. kvartal 1968, hvor indekstallet da var 135,5 og viste en stigning fra utgangspunktet på 10,04 prosent.

Sekretariatet har tolket vedtektenes bestemmelse dithen at både lønnsindeksen og konsumprisindeksen må ha passert grensen, som er 10 prosent øking, før regulering kan skje. Sekretariatet behandlet saken i møte 7/10-1968 og gjorde da følgende vedtak:

«Reguleringen foretas på grunnlag av lønns- og kostnadsnivået pr. 15/10 d.å. sett i forhold til utgangspunktet 30/6-1965».

Etter Statistisk Sentralbyrås lønnsindeks viste denne 15/10 d.å. 20,07 prosent stigning fra 2. kvartal 1965. Konsumprisindeksen viste en stigning pr. 15/10-1968 på 13,06 prosent.

Når lønningene er steget med vel 20 prosent og konsumprisindeksen er steget med 13,06 prosent, skulle det betinge en stigning av kontingenten på ca. 16—16,5 prosent.

Sekretariatet er blitt stående ved å foreslå en forhøyelse av den nåværende kontingent på 15 prosent, som vil betinge at kontingenten for helt-betalende medlemmer økes fra kr. 0,84 til kr. 0,96 og kontingenten i lavere klasser fra kr. 0,42 til kr. 0,48 pr. solgte kontingentmerke. Det er da tatt nødvendige hensyn til at nærværende tall er delelig med 12. For de som har månedskontingent vil kontingenten bli pr. mnd. kr. 4,— for helt-betalende og kr. 2,— pr. mnd. for lavere klasser. Ut fra ovenstående vil Sekretariatet foreslå:

1. Under henvisning til vedtektenes § 17, punkt 8, reguleres kontingenten til Landsorganisasjonen fra 1/1-1969 til kr. 0,96 pr. solgte helt-betalende kontingentmerke og kr. 0,48 pr. solgte kontingentmerke i lavere klasser. De forbund som har månedskontingent betaler henholdsvis kr. 4,— og kr. 2,— for hvert solgte kontingentmerke. Kontingenten skal betales for 50 uker eller 12 måneder pr. år.
2. Utgangspunktet for ny regulering av kontingenten vil da bli lønnsindeks i veid gjennomsnitt 191,3 og konsumprisindeksen 138,5. Tallene er pr. 15/10-1968.

Alf Andersen: — Jeg var inne på en del av dette under Kongressen i 1965 da vi behandlet kontingentspørsmålet, og jeg vil også her nevne en del tall som er illustrerende. Jeg nevnte den gang at den del av

kontingenten som går til LO's virksomhet, etter at tvungne avsetninger er foretatt, er hva LO har å arbeide med. I 1949 var den 25,2 øre pr. solgt kontingentmerke. I 1953 var den falt til 19,1, i 1957 var den igjen økt til 28,3, i 1961 var den igjen falt til 24,6, i 1964 — etter at endringer i avsetningsbestemmelsene var foretatt — var den økt til 29,6. Fra 1949 til 1964 var den reelle kontingent økt med 17,5 prosent, mens prisene var gått opp med 96 prosent. Fra samme tidspunkt var kontingenten til pressa økt betraktelig. I 1965 (under Kongressen) fikk vi et tillegg til LO's kontingent på henholdsvis 9 og 4 øre for helt- og halvtbetalende. Hvis man så foretar en beregning av dette, finner man at LO i dag får ca. 38 øre pr. merke, og dette vil si det samme som at kontingenten fra 1949 til i dag er økt med 50 prosent, mens prisene er gått opp med 115 prosent.

Kravene til LO øker stadig. Den politiske sektor krever sitt, opplysningssektoren og skolesektoren likedan, og fra humanitære organisasjoner foreligger det stadig søknader om bidrag. Fritidsorganisasjoner, internasjonale forpliktelser, solidaritetsfondet, økt service overfor forbundene og medlemmene, og arbeiderbevegelsens egne tiltak er stadig vekk ute etter penger både i form av lån og tilskudd. Dette betyr at LO må binde kapital, altså at betydelige beløp må gjøres urealisable.

Den driftsmessige utvikling viser at i 1965 hadde vi et regnskapsmessig overskudd på 595 800 kr., som ble avskrevet i sin helhet. I 1966 hadde vi 1 096 000 kr., som også ble avskrevet i sin helhet.

Driftsresultatene i disse tre år må karakteriseres som lite tilfredsstillende, idet alle renter av forvaltningskapitalen er tatt til inntekt, også den del Kampfondet burde vært godskevet.

Med en medlemsmasse som er noenlunde konstant, er det ingen grunn til å regne med at kontingentinntektene vil vise økning i nærmeste framtid. Renteinntektene vil neppe heller stige med utslagsgivende virkning til tross for at vi til enhver tid forsøker å foreta gunstige omplasseringer. De administrative utgifter, herunder utgiftene til distriktskontorene, vil bli betydelig større. For årene 1965-1967 har vi følgende utvikling: Bokførte utgifter i 1965 var 3 952 000 kr, i 1966 4 595 000, i 1967 5 210 000 kr. Der har vi altså stadig stigning. Stigningen i 1967/68 vil sikkert slå ut med enda større margin enn de to foregående år. En kan her henvise til den lønnsjustering som ble foretatt av Representantskapet 10. oktober i fjor og selvfølgelig også resultatet av tarifforhandlingene.

Kontingenter til andre organisasjoner vil også stige. For F.F.I's vedkommende har vi i disse dager fått melding om at kontingenten dit vil gå opp med 50 prosent.

Om den utbygging vi holder på med er å si, at foreløpig er Sørmarka bygd ut, men det er helt på det rene at så lenge utbyggingen

av Ringsaker Folkehøgskole pågår, er det ikke aktuelt å begynne nedskrivning av anlegget. På den annen side må Landsorganisasjonen regne med betydelige utgifter.

Av nytt for øvrig kan nevnes arbeidet med handlingsprogrammet, som vil koste penger. Vi har Samarbeidsrådet som ny institusjon, forskningsprosjektene, vi har valget i 1969, utredningskontoret, vi har en rekke ting som nå står på trappene og som skal realiseres, vi har investeringer i eiendommer her i Oslo som vil binde penger.

Slik jeg ser det, vil jeg gjerne ha gitt uttrykk for at Landsorganisasjonen som hovedorganisasjon ikke bør få sin økonomiske stilling svekket. Det vil ingen være tjent med. Tvert imot, økonomien burde styrkes. Man kan nok si at i en gitt situasjon er det forbundene som skal utrede det meste av utgiftene, men i en eventuelt vanskelig situasjon er det helt naturlig Landsorganisasjonen som må tre til. Derfor er det neppe god økonomisk politikk å svekke sentralorganisasjonens stilling.

Joralf Johnsen, Nordland fylke: Alle ønsker vi en sterk organisasjon, det gjelder både LO og fagforbundene. Mitt spørsmål på bakgrunn av det som her er referert, er om de forbund som allerede i dag har sendt ut melding til sine avdelinger, er gjort kjent med at LO fra 1. januar 1969 vil gå til kontingentforhøyelse, eller at forslag om slik forhøyelse skulle legges fram for Representantskapet?

Mitt forbund, Norsk Kommuneforbund, har fått slik melding og vi har en kontingentforhøyelse på 2 kr. fra 1. januar. Vil vi så etter dette Representantskapsmøtet få en ny forhøyelse?

Bertin Grimstad, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Det er ikke lettere å be om kontingentforhøyelse her enn i forbundene. En prinsipiell side ved spørsmålet: Kontingentforhøyelsen skal gjøres gjeldende fra 1. januar 1969, 5 måneder før LO-kongressen. Det var vel ikke dette som var meningen med vedtektsbestemmelsene om indeksregulering av kontingenten. § 17, pkt. 1 har følgende bestemmelse: Kongressen fastsetter kontingenten. Så har det vært den vanlige bekymringen gjennom kongressperiodene, utgiftene har steget og behov for regulering i løpet av perioden har meldt seg. Nå er det forslag om å regulere kontingenten 5 måneder før Kongressen, altså fratar man Kongressen muligheten til å behandle kontingentspørsmålet. Jeg vil gjerne spørre om hovedkassereren og Sekretariatet har tenkt på konsekvensen av at dette kan bli vanlig.

Alf Andersen: Når det gjelder det første spørsmålet, om forbundene er gjort kjent med forslaget om kontingentforhøyelse til LO, så tror jeg det kan sies med sikkerhet at så er tilfelle. Det har vært

mange spørsmål om dette, og vi har ikke hatt annet å henvise til enn vedtektenes bestemmelser som jo går ut på at det skal skje en viss forhøyelse av både lønninger og konsumprisindeksen før kontingentforhøyelse bestemmes. Men jeg tror dette har vært fulgt med spent oppmerksomhet. Ihvertfall har alle forbund som har representanter i Sekretariatet vært fullt innforstått med at kontingentforhøyelse ville komme.

Jeg kan svare på det siste spørsmålet ved å vise til bestemmelsene i vedtektene hvor det står at Sekretariatet har under forbehold av Representantskapets godkjenning, fullmakt til å fastsette kontingents størrelse under henvisning til den stigning som er skjedd. Dette vil igjen bety at det ikke for Kongressen vil foreligge noe forslag om en ny kontingentforhøyelse.

Kåre Hansen, Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Jeg forutsetter at man beholder den nåværende ordning med å regulere kontingenten etter økningen i lønns- og kostnadsnivået utover Kongressen 1969. Fra 1. januar 1969 vil beregningen av konsumprisindeksen bli lagt om, idet prisindeksen pr. denne dato blir satt til 100. Vil det ikke da være rimelig at man for framtidig regulering av kontingenten bygger på samme utgangspunkt, enten ved at man omregner tallet til ca. 90 for å få utgangspunkt 15/10 1968, eller at man setter tallet til 100 pr. 1. januar? Statistisk Sentralbyrå vil formodentlig ikke benytte den gamle indeksen og beregningene etter bestemmelsene som knytter seg til den, stort lenger enn et år fra nå av, og da kan man få visse vanskeligheter med å finne fram til hva man skal ha som utgangspunkt for vurderingene senere.

Bertin Grimstad: Hva med § 17, som sier at det er Kongressen som fastsetter kontingenten? Her får man den situasjon at Representantskapet til enhver tid i kongressperioden kan regulere kontingenten. Dermed blir det ikke aktuelt for noen kongress å diskutere kontingenten.

Bjørn Nasset, Telefolkenes Fellesforbund: Når vi har behov for en såvidt vesentlig kontingentøkning, så begrunnes det blant annet med utgifter som det vil være kjent at jeg ikke er enig i, men det spørsmålet er ikke oppe til debatt her. Etter min oppfatning er den formen for kontingentfastsetting som vi nå har den riktige. Vi får nå likevel en nokså sjokkartet kontingentøkning, og det skyldes etter min oppfatning at man ikke gikk langt nok på siste kongress når man som grunnlag for en regulering fastsatte 10 prosent. Vi burde, og det ber jeg Sekretariatet vurdere, på Kongressen diskutere om ikke denne rammen bør snevres inn slik at vi kan få en mer harmonisk

kontingentutvikling. Jeg oppfatter nå situasjonen slik i spørsmålet om hva Kongressen skal gjøre, at den overhodet ikke behandler kontingenten dersom man ikke skal gjøre forandring i hele grunnlaget for kontingentberegningen.

Votering:

Sekretariatets forslag til kontingentforhøyelse slik det er referert foran, ble deretter enstemmig vedtatt.

Dagsorden pkt. 8.

SUPPLERINGSVALG TIL SEKRETARIATET.

Fra Sekretariatet forelå dette notatet:

Den 25. september d.å. døde formannen i Norsk Jernbaneforbund, Emil Edvardsen, som var medlem av Sekretariatet.

Det foreslås derfor at det foretas suppleringsvalg. I samsvar med tidligere praksis rykker 1. varamann inn som fast medlem av Sekretariatet, 2. til 6. varamann rykker opp som 1. til 5. varamann, og suppleringsvalget blir da på 6. varamann.

Sekretariatet foreslår:

Formannen i Norsk Jernbaneforbund, Egil Halvorsen, blir 6. varamann.

Sekretariatets forslag ble enstemmig vedtatt.

Dagsorden pkt. 9.

HOVEDAVTALEN MED NORSK ARBEIDSGIVERFORENING OG DEN KOOPERATIVE TARIFFORENING.

Tor Aspengren forela følgende notat fra Sekretariatet:

Hovedavtalen mellom Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge.

Den nå gjeldende hovedavtale, inklusiv del B i Samarbeidsavtalen, gjelder til 30. juni 1969 med 6 måneders skriftlig varsel om oppsigelse. Den må i så fall sies opp innen utgangen av desember måned.

Administrasjonen mener imidlertid at Hovedavtalen bør prolongeres ut året 1969, slik at Kongressen i mai kan ta stilling til oppsigelsen.

Sekretariatet foreslår derfor for Representantskapet:

Det opptas forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening om prolongasjon av Hovedavtalen til 31. desember 1969 med ny oppsigelsesfrist innen 31. oktober 1969.

Hovedavtalen mellom Den Kooperative Tarifforening og Landsorganisasjonen i Norge.

Denne hovedavtale gjelder også til 30. juni 1969 med 6 måneders skriftlig varsel om oppsigelse.

Sekretariatet foreslår derfor for Representantskapet:

Det opptas forhandlinger med Den Kooperative Tarifforening om prolongasjon av Hovedavtalen til 31. desember 1969 med ny oppsigelsesfrist innen 31. oktober 1969.

Kåre Flå, Finnmark fylke: — Jeg er uenig i dette forslaget fra Sekretariatet fordi merknad til § 14 i Hovedavtalen diskriminerer fiskeriarbeiderne i Finnmark. Det heter «Reglene i § 14 gjelder ikke for arbeidstakere i typiske sesongindustrier», og herunder kommer fiskeriindustrien.

Vi kan ikke vente enda et år før vi får regulert de bestemmelser som her gjelder. Etter disse har arbeidstakerne ingenting å si — det er arbeidsgiveren som bestemmer ettersom det passer ham å hente arbeiderne til arbeid. For bare 14 dager siden hendte det at én arbeidstaker ble hentet kl. 7, to kl. 9, tre kl. 13. Det er klart at slike forhold kan man ikke godta. Merknad til § 14 i Hovedavtalen bør tas opp til revisjon. Samorganisasjonen i Vardø har for øvrig sendt Kongressen forslag om dette.

Jeg tillater meg å foreslå at Hovedavtalen sies opp fra 31. desember 1968.

Åge Petersen, Sekretariatet: — Vi kjenner godt til dette forholdet med fiskeriarbeiderne og § 14 i Hovedavtalen, men § 14 gjelder også en rekke andre grupper. Det har neppe noen hensikt om man her lar være å gå inn for det foreliggende forslag fra Sekretariatet, fordi regelen om avsigelse og tilsigelse er for fiskeriarbeiderne også slått fast i selve tariffavtalen, og den gjelder jo inntil 1970.

Votering:

Innstillingen fra Sekretariatet ble vedtatt.

Dagsorden pkt. 7.

SPØRSMÅLET OM INNFORING AV SOMMERTID.

Tor Aspengren forela følgende redegjørelse og forslag fra Sekretariatet:

«I årene fra og med 1959 til og med 1965 hadde vi sommertid i vårt land. Ordningen med sommertid virket stort sett tilfredsstillende for flertallet av befolkningen. Imidlertid kan en ikke se bort fra at det også var motstand mot sommertiden — særlig gjorde dette seg gjeldende innenfor bondenærings organisasjoner. Det var også motstand mot den blant en del skiftarbeidere.

I de årene mens vi hadde sommertid, var det flere ganger drøftet om det kunne være mulig å få innført en felles nordisk sommertid. Spørsmålet om å få gjennomført en ny felles normaltid for hele året var også oppe til behandling, men disse drøftinger førte ikke til noe resultat.

I 1965 ba Sosialdepartementet de andre departementene samt fylkesmenne og en rekke organisasjoner og institusjoner om å uttale seg om hvordan de så på spørsmålet om sommertid. Flertallet av de som uttalte seg mente at sommertid burde opprettholdes. Samtlige departementer var for, unntatt Landbruksdepartementet, som uttalte at de ikke ville ha noe å bemerke til at sommertiden opphørte. På bakgrunn av disse uttalelser foreslo Sosialdepartementet at ordningen fortsatte, men da saken kom opp i Stortinget i 1965, hadde et flertall i sosialkomitéen rådd til å oppheve ordningen, og dette vedtok Stortinget.

Spørsmålet om å gjeninnføre sommertid i vårt land er nå tatt opp igjen av enkelte organisasjoner og institusjoner. Blant annet har 8 næringsorganisasjoner i Bergen 8/11 i år sendt en anmodning til Sosialdepartementet om innføring av sommertid. Samorganisasjonen i Bergen har også tiltrådt denne anmodning, og har bedt LO's sekretariat om å gi sin prinsipielle støtte til at sommertid igjen blir innført. Saken er drøftet i Sekretariatet, som er kommet til at det vil ha noe for seg om sommertid kunne bli innført. Helst bør en kanskje få gjennomført en ny normaltid for hele året, slik at en unngår endring vår og høst. Stort sett vil en slik normaltid som den tidligere sommertid vi hadde, passe noenlunde for vårt land. Dette spørsmål er imidlertid av så vidt stor betydning at Sekretariatet mener Representantskapet bør gi sin uttalelse i saken.

Det som først må gjøres klart, er om det er interesse for endring av den nåværende tidsinndeling eller ikke.

Hvis det blir tilslutning til endring av tidsinndelingen, vil Sekretariatet foreslå følgende overfor Representantskapet:

1. Prinsipalt:

Det søkes gjennomført en normaltid for hele året til samme klokkeslett som det som var gjeldende for sommertiden i de årene vi hadde den.

2. Subsidiært:

Sommertid innføres i tiden fra 3. søndag i april til 3. søndag i september.»

Per Andersen, Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Da denne saken var til behandling i Sekretariatet, ble det spurt om Representantskapets uttalelse skulle være å forstå som fagbevegelsens uttalelse i dette spørsmålet. Til dette ble det svart *nei*. Den skulle sendes til forbundene. Jeg regner da fortsatt med at det her ikke er spørsmål

om en uttalelse som skal sendes til offentlige myndigheter. Jeg er på den ene side ikke i stand til å ha veldig interesse for saken, den er meget kjenslepreget og den bør behandles forsiktig, slik at de som følte ulempene dengang vi hadde sommertid i Norge, får anledning til å uttale seg. Jeg regner med at denne saken blir undergitt behandling utover denne forsamling.

P. Mentsen: — Jeg ser det slik at hvis Representantskapet gir tilslutning til at normaltiden bør endres, så vil vedtaket gå til alle forbund. Det kan ikke bli noen endring i tidsinndelingen før tidligst i 1970.

Votering:

Mot 13 stemmer ble det vedtatt at man skulle forsøke å få endret den nåværende tidsinndeling.

Sekretariatets prinsipale og subsidiære forslag slik disse er referert foran, ble deretter tatt opp til alternativ votering.

Det subsidiære forslag fikk 8 stemmer, hele det øvrige representantskap stemte for at det søkes gjennomført en normaltid for hele året til samme klokkeslett som det som var gjeldende for sommertiden i de årene vi hadde den.

Formiddagsmøtet ble dermed avsluttet.

Ettermiddagsmøtet.

tirsdag 10. desember ble satt kl. 15. *Thorleif Andresen* leste protokollen fra formiddagsmøtet. Protokollen ble godkjent uten merknader.

Dagsorden pkt. 10.

DEN FAGLIGE OG ØKONOMISKE SITUASJON

Landsorganisasjonens formann, *P. Mentsen*, holdt dette foredraget: — Når jeg her skal snakke om den økonomiske og faglige situasjon, vil jeg først ta for meg den økonomiske utvikling i den senere tid og utsiktene fremover.

Utviklingen i det siste år viste for første del av året at det var en forholdsvis sterk ekspansjon både i vårt land og i omtrent alle fremtredende industriland. Denne ekspansjon er imidlertid etter hvert sluppet av, slik at det til dels gjør seg usikkerhetsmomenter gjeldende.

I det nasjonalbudsjett (1969) som nylig er offentliggjort, regnes

det med at produksjonsveksten i vårt land i 1968 vil bli på noe i underkant av 4%. Det er da tatt hensyn til virkningene av arbeidstidsforkorting.

For 1969 regnes det med at produksjonsveksten vil bli på omlag 4%. Dette skulle da bety at vi i vårt land vil ha en noenlunde tilfredsstillende vekst i produksjonen både i 1968 og 1969. Dette om vi tar i betraktning arbeidstidsforkorting. Det vil i så måte være gledelig om det også denne gang, som ved tidligere arbeidstidsforkorting, skulle vise seg at produktiviteten stiger.

I nasjonalbudsjettet regnes det med en øking i det private forbruk på 4% i 1968 og 3% i 1969. På samme tid er det realistisk å regne med at prisstigningen vil bli svakere i år enn tidligere.

Av disse tallene jeg her har referert til, viser det seg at selv om vi vil oppnå en ganske høy produksjonsvekst i år, er den tross alt mindre enn det som har vært vanlig i 1960-årene. Dette betyr vel også da at vi vil få en viss avslapping på enkelte områder. Spesielt slår denne virkningen ut på arbeidsmarkedet.

Arbeidstidsforkorting spiller nok her en rolle, men jeg tror andre faktorer i den økonomiske utvikling og den økonomiske politikk er vel så viktige som årsak til det reduserte tempo i veksten. Dette slår ut i svakere stigning i sysselsettingen og økt arbeidsløshet. I seg selv skulle arbeidstidsforkorting være en faktor som i noen grad kunne motvirke dette, ved at det skulle bli behov for noen flere folk eller ved at den i allfall motvirker avskjedigelse av folk.

Ved den rent foreløpige oversikt som det hittil har vært mulig å skaffe, ser det ut til at arbeidstidsforkorting generelt ikke har ført til inntak av flere folk, selv om det kan være noen unntak fra regelen. Det er vanskelig å påvise i hvilken grad arbeidstidsforkorting har hindret avskjedigelser, men noen virkning i denne retning er det grunn til å tro at den har hatt.

Det som imidlertid er gledelig etter de inntrykk vi har fra arbeidsplasser fra hele landet i industri og andre næringer, er at arbeidstidsforkorting i betydelig grad ser ut til å bli oppveid ved økt produktivitet. Det er for tidlig ennå generelt å bedømme størrelsesordenen av en slik ekstraordinær produktivitetsøkning i forbindelse med den siste arbeidstidsforkorting. De opplysninger en har er likevel så vidt positive at de gir grunn til optimisme.

Arbeidet med å heve produktiviteten spesielt i forbindelse med arbeidstidsforkorting er selvsagt ikke over ennå. Det må føres videre på bakgrunn av de positive erfaringer en har, ved det aksjonsprogram for økt produktivitet som er satt i verk av organisasjonene og NPI og på annen måte. Det er jo dette, økt produktivitet pr. mann, som må være det vesentlige grunnlag for videre framstøt både når det gjelder ytterligere reduksjon av arbeidstiden og andre ting.

Etter min mening vil vi selv med arbeidstidsforkorting kunne ha hatt en sterkere produksjonsvekst enn den vi nå har, hvis det i den nåværende økonomiske situasjon hadde vært ført en mer aktiv økonomisk politikk. Det ville også ha bedret situasjonen på arbeidsmarkedet.

Slik som det nå ligger an, får vi utvilsomt en høyere arbeidsløshet i vinter enn vi har hatt i noen år etter 1959.

Rapportene fra Arbeidsdirektoratet viser fra måned til måned svekket vekst i sysselsettingen og økte ledighetstall. Det nyeste anslag fra Arbeidsdirektoratet går ut på en arbeidsløshet på mellom 31 og 32 000 personer ved utgangen av januar. Dette er en meget utilfredsstillende utvikling.

Jeg har tidligere offentlig gitt uttrykk for at det har virket som om Regjeringen har vurdert situasjonen på arbeidsmarkedet fremover mer optimistisk enn hva Arbeidsdirektoratet har gjort. Heri kan kanskje en del av forklaringen ligge til at det ikke i større grad er satt i verk tiltak for å motvirke utviklingen.

En må også kunne si at det knytter seg betydelig usikkerhet til utviklingen på arbeidsmarkedet i de nærmeste måneder. Det er derfor all grunn til at Regjeringen legger den største vekt på å motvirke arbeidsløsheten og dens sosiale og økonomiske følger med alle de virkemidler den rår over. Her har en ikke råd og lov til å spare.

Under tariffforhandlingene i vår og senere også har det til dels vært stor diskusjon om hvilke virkninger lønnsoppgjøret ville få på bedriftenes situasjon. Etter min mening tror jeg lønnsoppgjøret var så vidt moderat at det alene ikke skulle føre til at vårt bedriftsliv rent generelt sett kom opp i noen økonomiske vansker. På den annen side er det naturligvis slik at lønnstilleggene må vurderes i sammenheng med de økte utgifter som bedriftene har fått i form av sosiale kostnader i de senere år. Disse ting sett i sammenheng gjør da at det blir forholdsvis store utgiftsøkinger som må tas over driftskostnadene og som igjen naturlig nok fører til visse vanskeligheter innenfor deler av vårt næringsliv, særlig i konkurranseutsatte næringsgrener og mindre lønnsomme bransjer.

Jeg vil heller ikke «stikke under stolen» at gjennomføringen av arbeidstidsforkorting fører med seg en belastning for enkelte bedrifter. Men jeg har allerede pekt på at det ser ut til å være et godt håp om at denne belastning vil bli oppveid i betydelig grad gjennom en særlig produktivitetsøkning pr. timeverk. En slik produktivitetsøkning må tillegges stor vekt også fordi den er en faktor som bidrar til å bedre vår konkurranseevne overfor utlandet.

I sammenheng med det jeg har sagt om den realøkonomiske utvikling skal jeg også nevne noen trekk av inntekts- og prisutviklingen i sammenheng med siste tariffoppgjør. Tallet for konsumprisindeksen,

som var kjent i mai da forslagene ble sendt ut, var 135,5 poeng. Pr. 15. oktober (offentliggjort 15. november) var det steget til 138,5 poeng, dvs. en stigning på 3 poeng. Det må være riktig å si at prisstigningen var forholdsvis moderat i noen måneder etter tariffoppgjøret, men i høstmånedene har vi hittil fått en uvanlig sterk stigning. Hvordan utviklingen videre ut dette året vil bli, er det ikke mulig å si noe sikkert om, men regner vi med omlag en vanlig stigning i november og desember, vil indekstallet pr. 15. desember ligge på ca. 139 poeng.

Dette er en betydelig prisstigning, men jeg vil stille spørsmålet: Hvordan skulle prisstigningen eller prisutviklingen ha vært hvis vi ikke i forbindelse med tariffoppgjøret hadde utvirket å få myndighetene til å gå med på ekstraordinære tiltak. Vi fikk utvirket at en stor del av utgiftene til jordbruksoppgjøret ble tatt over Statsbudsjettet i stedet for på prisene. Det var også andre utgifter som ble tatt over Statsbudsjettet som ellers ville ha gitt seg utslag i prisstigning. Derved hadde konsumprisindekstallet vært betraktelig høyere.

Mange stiller spørsmålet om hvordan det innebygde tillegget fra 1. januar 1969 på 20 øre passer inn i det bilde vi nå har for prisstigningen. 20 øre tilsvarer noe i underkant av 2% lønnsøkning. Regner vi også konsumprisstigningen over til prosenter, får vi en stigning på 2,2% fra maitallet til oktobertallet. En videre «normal» prisstigning slik som anført, vil føre til at konsumprisindeksen stiger fra mai og til desember med omtrent 2,5%. Men vi kan ikke bare se denne prisstigning i forhold til de 20 ørene. Vi må også se det i forhold til det som ble oppnådd ved selve tariffrevisjonen.

Skal vi være realistiske, må vi også ta i betraktning at det finner sted en lønnsglidning innen betydelige deler av vårt næringsliv, og at det på andre områder hvor lønnsglidningen ikke forekommer, ved oppgjøret blir gitt en viss kompensasjon for dette. Det er for de store grupper i industri og håndverk vi har best og mest aktuell statistikk. For industrien viser Statistisk Sentralbyrås lønnsindeks for 3. kvartal i år en stigning i timefortjenesten for menn på 9,3% og for kvinner på 10,5% jamført med 3. kvartal 1967. Heri er da inkludert kompensasjon for arbeidstidsforkorting. Holder man den gjennomsnittlige kompensasjon for arbeidstidsforkorting utenfor, vil man likevel se at det blir igjen omkring 5% beregnet stigning i ukefortjenesten i dette tidsrom. Til sammenligning nevner jeg at konsumprisindeksen i dette tidsrom steg med 3,5%.

På grunnlag av de opplysninger vi nå har om lønnsutviklingen i 1968, og ved hjelp av anslag for siste kvartal, er det også mulig å beregne den gjennomsnittlige utvikling av reallønn for de store lønns-takergrupper jeg har nevnt fra året 1967 til året 1968. I gjennomsnitt

kommer en da fram til en reallønnsstigning på omlag 2%. Det er da regnet med en lønnsglidning som er noe lavere enn den har vært i de siste par årene.

Selv om utviklingen har vært noenlunde normal sett i forhold til tidligere år, vil jeg gjerne si at hadde det vært ført en mer hensiktsmessig økonomisk politikk fra myndighetenes side, kunne situasjonen vært bedre enn den faktisk er. Og det er jo fristende å minne om løftene om stabile priser og krympefri lønningspose når prisstigningen faktisk er minst like stor som den har vært (sett i forhold til gjennomsnittsutviklingen for en lang årrekke bakover), og vi samtidig får en økende arbeidsløshet. En slik situasjon er en anakronisme — forhold som hører hjemme i svunne tider.

Jeg har foran nevnt visse gjennomsnittsbetraktninger for lønnsutvikling, og de har sin store betydning, men det betyr ikke at jeg på noen måte overser de problemer som ligger i at det hjelper ikke den enkelte som ligger dårligere an enn gjennomsnittet, at dette tross alt ikke er så aller verst. De spørsmål som henger sammen med dette er vesentlige, men jeg skal her likevel ikke oppta tiden med å gå nærmere inn på dem. Jeg vil når det gjelder disse spørsmål få vise til de drøftinger som foregår over hele landet i forbindelse med LO-offensiven, og også til de innledningsforedrag som ble holdt på LO-offensivens startkonferanse 24. september i år, som vel vil være kjent av de fleste. Men det er ganske klart at vi her står overfor problemer som fagbevegelsen i fremtiden må legge en stor del av sin kraft i å løse.

Dette var en oversikt over og en vurdering av den økonomiske situasjon og utviklingen siden tariffrevisjonen i vår.

Men la oss nå ikke fortape oss helt i de problemer som knytter seg til årets tariffoppgjør. Ved siden av å revidere tariffavtaler må vi også tenke på den øvrige virksomhet, det vil si den virksomhet som går ut på å ta vare på og nytte det vi har oppnådd og gjøre fremstøt på andre områder enn de rent tariffmessige.

Foruten arbeidet med den utadvendte virksomhet, har vi oppgaven å arbeide på den indre front, det vil si søke å skape et indre liv i organisasjonen for å styrke vår posisjon og holde solidaritetsfølelsen ved like.

Vi kan med glede konstatere at den vervekampanje som er satt i gang og arbeidet med handlingsprogrammet, har skapt en økt aktivitet.

Begge de aksjoner som er i gang nå har vært fulgt opp av en økt informasjonsvirksomhet også overfor den borgerlige presse. Dette har ført med seg at pressen har omtalt fagbevegelsen i større grad enn tidligere. Vi blir riktignok kritisert for en hel del av det vi gjør, men det er et forhold som skaper debatt, og det har vi ikke noe imot.

Jeg tror det er en fordel, men det betyr at vi gjennom aktivt organisasjonsarbeid må ruste oss til debatten, slik at vi kan vinne den.

I den virksomhet som nå er i gang med vervekampanjen og forbedelsene med handlingsprogrammet, har vi til dels måttet styrke administrasjonen i LO. Til dels må vi også bruke hjelp utenfra. Det har imidlertid vært en forutsetning at det vi nå gjør ikke skal være noe skippertak. Vi legger i virkeligheten opp til en virksomhet som stadig må følges opp og holdes ved like. Vi må derfor i tiden fremover drøfte hvordan dette på den mest rasjonelle måte kan fortsette. Det vil også være nødvendig for forbundene å vie disse spørsmål stor oppmerksomhet. De kommer fra nyttår inn for full kraft i vervekampanjen. Så det gjelder også for dem at dette bare er begynnelsen til økt organisasjonsvirksomhet innad og utad.

I lengre tid har det også vært en organisasjonskomité i arbeid. Det ser kanskje for mange ut som om vi aldri blir ferdig med drøftingene om hvordan vår organisasjon skal være oppbygd. Det er også riktig, og det er også naturlig at slike spørsmål vil være aktuelle. De henger sammen med spørsmålet om hvordan vi skal innrette oss for best å kunne løse de oppgavene som til enhver tid foreligger.

På Kongressen i mai i år vil vi få en foreløpig behandling av organisasjonsspørsmålene på grunnlag av et debattopplegg fra organisasjonskomitéen. Siden er det så meningen å gjøre dette til studieemne i våre organisasjonsledd, slik at vi får et grunnlag for mer konkrete avgjørelser på representantskapsmøtene eller en senere kongress. Men skal vi komme noen vei, er det nødvendig at vi kan fri oss noe fra det tradisjonelle mønster og fra det til dels innsnevringssmønster som har gjort seg gjeldende, og som fører til at vi må bruke mye tid på problemer som oppstår mellom forbundene.

La meg så gå litt tilbake til de mer utadvendte spørsmål. Denne vinter får vi en større arbeidsløshet enn på lenge. Selv om den riktignok ikke blir større enn vi har hatt enkelte vintere tidligere, er det likevel grunn til å se alvorlig på den. Det er ikke bare sesongledighet det dreier seg om. Den omstilling som foregår innenfor næringslivet, spiller i stor grad inn. Ennå har ikke vårt land vært rammet i samme grad som for eksempel vårt naboland Sverige av det som vi kaller strukturrasjonalisering, men vi må forberede oss på at problemene også kan nå oss i større grad enn hittil.

Det er dette som er bakgrunnen for den henvendelse som vårt sekretariat og Arbeiderpartiets sentralstyre for en tid siden sendte Regjeringen. Vi mener det er nødvendig med en mer aktiv industripolitikk og arbeidskraftpolitikk.

Disse spørsmål var sterkt framme i finansdebatten i Stortinget i høst. Regjeringen, som åpenbart hadde vært av den mening at situasjonen ikke var så særlig ille, skyndte seg likevel dagen før debatten

skulle ta til med å fremme forslag om økte bevilgninger. At dette skjedde uten at en gang de borgerlige gruppene i Stortinget fikk vite noe på forhånd, er en sak for seg. Men det hele vitner i hvert fall om at opposisjonens kritikk var berettiget. For øvrig viste det hele klart en usikkerhet fra Regjeringens side som ikke virker særlig betryggende for løsningen av de problemene vi kan komme til å få. Dette er beklagelig fordi spørsmålet om trygghet er et meget sentralt spørsmål for arbeidstakerne.

Den valutakrise som Vest-Europa er inne i, gir oss også grunn til bekymring. Vi får likevel håpe at det gjennom det økte internasjonale samarbeid blir mulig å overvinne vanskelighetene. I det hele viser situasjonen hvilken betydning internasjonalt samarbeid har.

Dessverre er Vest-Europa fremdeles splittet i to handelsblokker, og med det standpunkt de Gaulle har inntatt, synes det å kunne bli lenge før det blir noen endring. På bakgrunn av denne situasjon er det at fagbevegelsen i de nordiske land har sendt ut en henvendelse til samtlige nordiske lands statsministre med oppfordring til å gå inn for et fastere samarbeid i Norden. Denne henvendelse ble etter forutgående drøftinger og vurderinger vedtatt på en større faglig konferanse i Göteborg for en måned siden.

I henvendelse til Regjeringen går fagbevegelsen inn for en viss løsning av næringspolitikken og inn for tollunion. Vi anbefaler opprettet en investeringsbank og et investeringsfond, et arbeidsmarkeds-politisk samarbeidsorgan og andre tiltak som kan bidra til å løse de respektive lands økonomiske og sosiale problemer og styrke Nordens stilling i EFTA og i et utvidet europeisk fellesskap. Vi krever en politisk beslutning allerede neste år, og så får en siden drøfte og løse detaljspørsmålene.

De spørsmål jeg her har nevnt, må selvsagt løses på det politiske plan, men det gjelder for fagbevegelsen å få innflytelse på løsningen av dem. Selvsagt kan vi på en måte gjøre vår innflytelse gjeldende ved stadige henvendelser til den sittende regjering, men det er etter min mening ikke nok. Vi bør søke å skaffe oss politisk innflytelse ved å skaffe landet igjen en arbeiderregjering. Den borgerlige koalisjons-regjering er etter min mening ikke noen garanti for at de fullt ut og av helt hjerte vil støtte opp om de retningslinjer fagorganisasjonen trekker opp når det gjelder markedsproblemer, industripolitikken, sysselsettingspolitikken og sosialpolitikken. Selv om den koalisjons-regjering vi har ikke har låget noen revolusjon og heller ikke motarbeider fagorganisasjonen, representerer den likevel så mange standpunkter og mangel på standpunkter at det på meg virker ganske unaturlig. En kan naturligvis si at i de år den har sittet ved makten, så har det hele på sett og vis gått sin gang, men dermed er også alt sagt.

På den annen side er jeg klar over at vi har medlemmer innenfor Landsorganisasjonen som er uenig i vårt samarbeid med Arbeiderpartiet. Etter min mening er det ikke nok å være uenig i dette. Spørsmålet blir: Hvilke muligheter har disse til å tale fagbevegelsens sak eller rettene sagt, hvilke muligheter har vi til å vinne fram med våre saker gjennom noen av de andre politiske partier?

Min konklusjon blir derfor at enten vi liker det eller ikke, så tror jeg ikke det finnes noe annet brukbart alternativ for fagbevegelsen enn å ha et intimt samarbeid med Arbeiderpartiet. En hel del av de saker vi skal løse må løses på det politiske plan, og da kan det bare skje gjennom en politisk bevegelse som representerer det samme grunnsyn, de samme synsmåter, som fagorganisasjonen selv. Jeg tror for øvrig at dette spørsmål er av så vital betydning at vi må komme tilbake til det og drøfte det inngående på Kongressen når vi skal trekke opp retningslinjene og vedta vårt arbeidsprogram for neste kongressperiode.

Jeg vil ikke slutte mitt foredrag uten å minne om at det i dag er 20 år siden FN's generalforsamling vedtok erklæringen om menneskerettighetene. Disse skulle være en rettesnor for alle nasjoner i arbeidet for frihet og fred.

Ser vi oss om i verden i dag, er det mye som mangler på at de mål er nådd som er fastlagt i erklæringen. Vietnam-konflikten er ennå ikke løst. Konflikten i Midt-Østen fortsetter. Vi har situasjonen i Hellas og forholdet mellom Sovjet og Tsjekkoslovakia. Sør-Afrika fortsetter med sin apartheidpolitikk. Vi har det samme i Rhodesia. Vi har borgerkrig i Nigeria, og vi har raseproblemer i De Forente Stater, for bare å nevne noen av de meningsløsheter som er til stede i verden i dag.

Stilt opp mot alt dette må våre hjemlige problemer virke nokså små. På samme tid som vi arbeider med våre egne problemer, må vi også yte vårt bidrag til utviklingslandene og til dem som lider under forfølgelse og undertrykkelse.

Må jeg i denne forbindelse få si at jeg synes det virker fullstendig malplassert når Libertas setter i gang en kampanje for næringsfrihet, og påberoper seg erklæringen om menneskerettighetene. På meg virker det som en taktløshet, hvor ytterligere kommentarer skulle være unødvendig. Men dette viser oss bare hvilke krefter som ligger på lur også i vårt land. Det minner oss om nødvendigheten av å bygge en sterk og aktiv fagbevegelse og styrke vår politiske bevegelse.

Så til slutt en liten oppsummering av de aktuelle saker vi står overfor og må løse:

- 1) Den agitasjons- og vervekampanje som nå er i gang må følges opp og stadig ha høy prioritet.

- 2) Fagorganisasjonens handlingsprogram og framtidige retningslinjer.
- 3) Likestillingsspørsmålet mellom kjønnene. Nødvendige tiltak for at kvinnene skal kunne få de samme muligheter til å gå inn i arbeidslivet på linje med mennene.
- 4) Strukturrasjonaliseringen og de problemer som reiser seg i den sammenheng og en mer aktiv arbeidsmarkedspolitikk.
- 5) Det økonomiske samarbeid i Norden og markedsproblemer i Europa.
- 6) Særlig aktuelt er videreføringen av arbeidstidsforkorting med sikte på en mer tilfredsstillende arbeidstid for skiftarbeiderne.
- 7) Nedsetting av aldersgrensen til et rimelig nivå, og peker i så måte på de henvendelser vi har gjort til myndighetene om det.
- 8) Men for å løse disse aktuelle faglige problemene tilfredsstillende, må vi, som jeg har pekt på tidligere, skaffe oss størst mulig innflytelse, idet hele rekken av disse ting nødvendiggjør en løsning på det politiske plan. Den aller største politiske oppgave vi derfor står overfor er å løse stortingsvalget neste år på en tilfredsstillende måte for den arbeidende befolkning. Det vil si å sørge for at Det Norske Arbeiderparti igjen kan komme i regjeringsposisjon og med flertall i nasjonalforsamlingen.

Debatten etter Mentsens foredrag

Sverre Enger, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Tariffrevisjonen 1968 kan man vel si ble både dramatisk og spennende, ikke minst for vårt forbund, idet vi fikk oppleve ikke mindre enn to lock-out-varsler fra Norsk Arbeidsgiverforening. Vårt landsmøte såvel som landsstyre, har behandlet denne tariffrevisjonen inngående. Det samme har avdelingstillitsmenn og medlemmer gjort. Vårt forbund har også sendt inn landsmøtets vedtak til Landsorganisasjonen, og det er gjengitt i dokumentene som her er utlagt på representantenes bord. Av praktiske grunner har LO's administrasjon delt opp forslaget slik at det er å finne i to dokumenter. Jeg viser til dokumentet som heter «Tariffrevisjonen 1968 — forbundsvis eller samordnede oppgjør», på side 5 vil man der finne som nr. 12, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, og jeg tillater meg å sitere:

«Landsmøtet vil understreke at oppgjørsformen ved tariffrevisjonen er blitt sterkt kritisert på møter blant forbundets medlemmer i avdelingene.

Kritikken er fullt berettiget på bakgrunn av at Representantskapet i LO i januar 1968 fattet vedtak om at det skulle føres forbundsvis forhandlinger for de enkelte overenskomstområder. Dette vedtak ble ikke fulgt ved årets tariffrevisjon.»

Så viser jeg til dokumentet som har til tittel «Tariffrevisjonen 1868 — Arbeidstvistlovens § 35 — kobling av avstemning over tarifforslag». På side 4, angitt som nr. 5, er inntatt det øvrige i landsmøtets vedtak: «Videre vil landsmøtet påpeke Arbeidstvistlovens § 35 og dens anvendelse. Landsmøtet krever revisjon av Arbeidstvistloven. Under henvisning til innkomne forslag fra forbundets avdelinger og debatten i sakens anledning på vårt 13. ordinære landsmøte, henstilles derfor til Landsorganisasjonen i Norge å nedsette en bred sammensatt komité, bestående av representanter fra LO, forbund og fagforeningene. Komitéen får i oppdrag å utarbeide retningslinjer for fagorganisasjonen ved framtidige tariffoppgjør. Komitéens innstilling legges fram til behandling på førstkomende Kongress i Landsorganisasjonen i Norge, etter at innstillingen er behandlet i fagforeningene».

For ordens skyld har jeg tillatt meg å lage et forslag som votingstema og som er tatt ut av det siste i det siterte landsmøtevedtak:

Landsorganisasjonens representantskap pålegger Sekretariatet at det nedsettes en bred sammensatt komité, bestående av representanter fra LO, forbundene og fagforeningene. Komitéen får i oppdrag å utarbeide retningslinjer for fagorganisasjonen ved framtidige tariffoppgjør. Komitéens innstilling legges fram til behandling på førstkomende kongress i Landsorganisasjonen i Norge, etter at innstillingen er behandlet i fagforeningene.

Sverre Enger.

Enger fortsatte: Vi har nå hatt to tariffrevisjoner — 1966 og 1968 — som bar i seg noe nytt, men som mange i vårt forbund ikke kjenner i pakt med tiden. Det er derfor ovennevnte forslag legges fram. Det er på tide at man ser nærmere på hvordan retningslinjene for tariffoppgjøret bør være. Vi er ikke fornøyd med oppgjøret i 1966, og heller ikke oppgjøret i 1968. La meg bare peke på at når man skal ha forbundsforhandlingene om den enkelte overenskomst, så er man bundet av bestemte regler om at så og så mye stilles til disposisjon for forbundsvis forhandlinger og så og så mye er gradert i en skala etter et lavtlønnstillegg. Det som forbauser meg i aller høyeste grad er at de tarifferte lønnssetninger med tariffert akkordavsnitt, er blitt stående med et for lite justert lønnstillegg. Den justering som har funnet sted er ikke i pakt med den lønnsgraden som den annen part påstår har vært til stede. Og da er det, etter min oppfatning, for oss i industrifagene og på normallønnsavtaler, slik at skal denne utviklingen fortsette, er det til skade for hele fagbevegelsen. Det er ikke mulig å eksistere på disse tariffplaner. Tross dette er det i vårt forbund tusener av medlemmer som er henvist til lønninger etter disse tariffsatsene. Ved disse to tariffrevisjonene er det gitt alt for små reguleringstillegg. Dette kan ikke fortsette.

Jeg minner om at i denne forsamling for flere år siden ble det pekt på at tariffsatsene må gjøres mere tiltrekkende. Vi møter det i vårt agitasjonsarbeid. Når folkene får rede på hva tariffavtalens lønssatser er, så trekker de seg tilbake. Dette er en av de mange ting som hindrer oss i å bygge ut organisasjonen. Jeg mener det er livsfarlig for fagbevegelsen at vi sitter med overenskomster som år etter år blir dårligere — de følger ikke med i tid og utvikling.

Men forhandlerne i den kommunale og statlige sektor vil jeg gi honnør. De hevder åpent, i aviser og ellers, at de skal ha dekning for prisstigningen og lønnsglidningen. Dette er ikke for vår del kommet med i tariffrevisjonen 1966 og 1968.

I Sverige hadde man oppgjøret omkring disse problemene i 1966. Og det forbauser meg at man ikke har oppdaget det her hjemme. I Sverige er det slik at det tas ikke stilling til selve forslaget før alle er ferdig med de forbundsvisse oppgjør. Her er man ferdig med tariffoppgjøret nær sagt før man har begynt å forhandle.

Hele problematikken omkring dette må nå opp til interne drøftinger. Og om siste oppgjør er å si at dette representantskap burde vært innkalt for å ta stilling til om man skulle fravike hva Representantskapet hadde vedtatt i januar.

Arne Løken, Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund: Jeg var en av dem som i siste representantskapsmøte tilhørte mindretallet som gikk inn for fellesoppgjør. Min oppfatning var at en rekke problemer måtte løses sentralt, vi sto overfor en arbeidstidsforkorting, problemet med kvinnelønningene som ikke følger med i utviklingen, og vi sto overfor lavtlønnsspørsmålet. Noe av det som skjedde sentralt ved årets tariffoppgjør, var forhandlinger om kompensasjon for arbeidstidsforkorting. Innkalt til sekretariatsmøte ble også de forbund som ikke er representert i Sekretariatet, for å gi til kjenne sitt syn på det resultat man var kommet fram til under forhandlingene med NAF om kompensasjon for arbeidstidsforkorting. Jeg møtte fra Hotell og Restaurant. Under dette møtet ble det spesielt fra formannen i Kjøttindustriarbeiderforbundet, reist spørsmålet om en gruppe arbeidstakere innenfor denne sektor, nemlig de prosentlønte kjørerne, burde få kompensasjon. LO-formannen svarte den gangen at det ikke ville bli akseptert fra NAF's side kompensasjon for prosentlønte. Den aksepterte protokoll med NAF var at kompensasjonsbestemmelsene kun gjaldt for de forbund som hadde utløp av tariffavtalen før 1. juni. Da vårt forbund kom i forhandlingsposisjon med NAF om arbeidstidsforkorting, fikk vi ganske enkelt meddelt at arbeidsgiverne ikke var forpliktet til å gi oss kompensasjon fordi at i protokollen mellom LO og NAF gjelder kompensasjonsbestemmelsene bare forbund som hadde tariffutløp før 1. juli. De ønsket ikke

å foreta reduksjon av det fastlønte personales lønninger, men når det gjaldt det prosentlønte personale, fikk vi bare klar beskjed om at for disse var det ingen kompensasjon å få.

Jeg synes at når LO forhandler sentralt om et så viktig spørsmål, så bør ikke enkelte grupper tilsidesettes, og jeg må fortelle dette representantskap at det er stor harme blant de noen tusen prosentlønte servitører i landet fordi de ikke fikk noen kompensasjon for arbeidstidsforkorting.

Reidar Langås, Norsk Typografforbund: — Jeg vil først gi honnør til topptillitsmennene i LO for deres innsats i de hektiske forhandlinger vi hadde for de grafiske fag. Resultatet ble en nesten enstemmig anbefaling av forslaget i forhandlingsutvalget. Det ble da også vedtatt av medlemmene.

Det er imidlertid to spørsmål som opptar oss i særlig grad innenfor vårt forbund, og jeg vil gjerne reise disse spørsmålene her i Representantskapet. Jeg ber om å få bekreftelse og svar på dem begge.

Det første gjelder arbeidstidsnedsettelsen til 42½ time pr. uke fra 1. juli i år. Under de innledende drøftinger mellom hovedorganisasjonene ble det fra vårt forbund tatt forbehold om formuleringene i protokollen av 22. mars 1968 vedrørende nedsettelsen av arbeidstiden. Omsider fikk vi for de grafiske fag en spesiell protokoll når det gjaldt skiftarbeid. I denne protokollen heter det:

«Ved skiftarbeid skal arbeidstiden på dagtid nedsettes til 42½ time pr. uke. For øvrig skal den nåværende arbeidstid for annet skift, for aviser også tredjeskift, opprettholdes. Tilsvarende ordning som nå etableres for nedsettelse av arbeidstiden ved skiftarbeid, gjøres ikke gjeldende når arbeidstiden ytterligere nedsettes med mindre en avtale mellom hovedorganisasjonene uttrykkelig fastsetter dette.»

Denne siste bestemmelsen om hva som skal skje når arbeidstiden ytterligere nedsettes, var det ikke så lett for oss som forhandlet å akseptere. Vi hadde nemlig inntrykk av at NAF's toppledelse ville kjempe innbitt for ikke å miste ansikt i dette spørsmål. Denne formuleringen er vi blitt kritisert for i de møter vi har deltatt i etter tariffrevisjonen. Som svar på denne kritikken har vi vist til uttalelse og forsikringer som ble avgitt av tre-fire av LO's topptillitsmenn som Źeltok i de avsluttende møtene om dette spørsmål, nemlig at det også neste gang skal gjøres unntak for de grafiske fag når det gjelder nedsettelse av arbeidstiden ved skiftarbeid. Jeg vil her i Representantskapet ha en bekreftelse på at dette er riktig framstilt, og at vi er lovet særbehandling også neste gang.

Det andre spørsmålet jeg vil reise er dette med sammenkoblingen ved avstemning over Riksmeglingsmannens forslag. Jeg viser til dokument utlagt på representantenes bord. Under pkt. 3 er gjengitt en

uttalelse som vårt landsstyre vedtok i forbindelse med tariffrevisjonen. Jeg innskrenker meg til å sitere siste avsnitt: «Det heter i punktet om kobling av avstemning at «Før meglingsmannen treffer bestemmelse herom, skal han rådføre seg med vedkommende hovedorganisasjoner.»

Jeg går ut fra at han har rådført seg med LO's ledelse, men hvilket råd har han fått? Vi forstår at meglingsmannen ikke behøver å følge de råd han får. Det som imidlertid bekymrer oss er at NAF-direktør Østberg helt siden tariffrevisjonens begynnelse har hamret inn sine råd og anvisninger både om oppgjørsform og avstemningsmåte, og han har stort sett fått sin vilje igjennom. Men LO-ledelsens råd til Riksmeglingsmannen kjenner vi ikke. Har LO tilrådd eller frarådd en slik avstemningsmåte?

Vi imøteser LO-sekretariatets behandling av vår henvendelse, da dette gjelder en slik sak som nettopp nå er av stor aktualitet for de fagorganiserte arbeidere.

Den nevnte uttalelsen ble sendt til LO 7. juli i år. Fra LO fikk vi svar datert 12. juli. Men svaret er ikke tilfredsstillende. Der ble nemlig ikke svart på vårt spørsmål om LO's ledelse har tilrådd eller frarådd en slik avstemningsmåte.

Overfor våre medlemmer som har stilt oss spørsmålet har da heller ikke vi kunnet gi noe bestemt svar. Derfor stiller jeg spørsmålet her i Representantskapet, og jeg håper at jeg også kan få et svar som vi kan gå ut til medlemmene med.

Åge Petersen, Sekretariatet: Tariffoppgjøret 1968 vil bli stående som et skrekkelig eksempel på hvordan tingene ikke skal gjøres. Det skrev vi i vårt fagblad etter tariffoppgjøret, og jeg vedstår meg ordene også i dag. At det ville bli et hardt og vanskelig oppgjør, var noe alle var innstilt på, men en nødvendig forutsetning for et lykkelig resultat var enighet og samhold. På dette punkt sprakk det fullstendig. At Østbergs og NAFs linje i oppgjørsformen helst var fellesoppgjør, det kjente vi også på forhånd. Men like klart var det at Representantskapets vedtak gikk ut på forbundsvis oppgjør. Og det er vel ingen tvil om hvorfor det gjorde det: Man hadde bak seg en tariffperiode som hadde vist en meget skjev inntektsutvikling, og som man bare gjennom forbundsvis oppgjør i noen grad kunne få rettet opp.

Opgjøret gikk også etter denne linje til å begynne med. Hovedforhandlingene om arbeidstidsforkortelsen ble gjennomført. Jern og Metall kom fram til forslag på forbundsplanet for sitt vedkommende, som det første forbund — slik det tradisjonelt har vært under forbundsvis oppgjør. Men så var det også jamt slutt. Og det oppsto en koalisjon av 10 forbund som gikk inn for fellesoppgjør. For en

del av disse gruppers vedkommende kan jeg forstå at de fant behov for en sammenslutning, noen av dem har jo også senere gått sammen forbundsvis, og det er velkjent at disse grupper har det vanskelig, ikke bare lønsmessig, men også når det gjelder arbeidsplasser. Jeg har ikke vanskelig for å forstå den slags problemer, men det var også andre forhold i denne koalisjonen som ikke hadde slik sammenheng.

Dette førte til at vårt forbund, såvel som andre, ble utsatt for sterkt press fra denne koalisjonen, med krav om at også vi skulle gi vår tilslutning til fellesoppgjøret. Dette presseet ble naturlig nok, senere fulgt opp av Arbeidsgiverforeningen.

Vi kan akseptere press, men vi ble også senere under våre forhandlinger for vårt forbund, møtt med ultimatum fra Østberg i NAF om at vi hadde å godta fellesforslaget uten noe unntak. Han begrunnet dette med at det var flere av forhandlerne ved fellesforhandlingene som hadde uttrykt overfor ham at dersom NAF ga større tillegg til forbund og bransjer som ikke var med i fellesforhandlingene, så ville de føle seg sveket av Norsk Arbeidsgiverforening. Og, sa han, dette både ville og måtte han ta hensyn til. Han var gitt gode argumenter.

Jeg er klar over at i kampens hete kan det forekomme mange «glipp». Det jeg her har nevnt, var neppe gjennomtenkt. Jeg tillot meg forresten å betvile Østbergs uttalelse, og tok den som en misforståelse, men han fikk Riksmeglingsmannens bekreftelse på det.

Før denne episoden i forhandlingene inntraff, hadde vi grunn til å tro at vi hadde visse muligheter for å kunne oppnå noen særfordeler som vi hadde sterkt behov for i enkelte av våre bransjer. Vi hadde tilmed fått enkelte av bedriftenes representanter til åpent å innrømme at lønnsforholdene i bransjen ikke var tilfredsstillende, og de var heller ikke i samsvar med lønnsevnene i bransjen. En del av de lavtlønnsproblemer vi har, finnes innenfor bransjer som har god lønnsomhet og som soper inn hundrevis av millioner kroner til staten ved siden av. Man må jo spørre: Hvorfor skal vi ha lavtlønnsproblemer i slike bransjer.

Men så kom altså direktør Østbergs diktat, og jeg må si at det var en forferdelig behandling vi fikk. Det var ikke lenger snakk om forhandlinger, det var diktat.

Skal vi trekke en konklusjon av dette, må det bli at det er noen i vår egen bevegelse som er av den mening at dersom vi ikke kan løse *alle* lavtlønnsproblemer, så skal vi heller ikke medvirke til å løse noen av dem. At det er noen som ikke interesserer seg for lavtlønnsproblemer i det hele tatt, har vi også tidligere hatt en følelse av. Det blir sagt at dette ikke kan løses på det tariffmessige plan, man får overlate det til politikerne. Dermed er ballen spilt over til annet hold, og man er fri for ansvar. Hvis man tenker på de erfaringer man

har, kan vel dette sies med en viss rett, men for vår del vil jeg gjerne understreke at når vi ikke er kommet lenger med lavtlønnsproblemer, så skyldes det i første rekke de fellesoppgjør vi har hatt.

I alle de bransjevisse oppgjør vi har hatt, både tidligere og denne gang, har vi helt andre resultater å vise til. Og dette er også en del av bakgrunnen for vår innstilling til tariffpolitikken. Om fellesoppgjørene heter det så smukt at de er solidariske lønnsoppgjør. Til en viss grad er dette riktig. Men for vårt vedkommende skaper de en stadig svakere stilling. Og det er vel ikke så unaturlig.

Man må være klar over at lavtlønnsgruppene innenfor LO tross alt er en minoritet. Og det er sjelden det blir tatt så sterkt hensyn til minoriteten at det går ut over flertallet. Det blir alltid sett hen til at oppgjørene også skal *vedtas* av medlemmene. Da er det minoritetene som får lide, og vi har merket det. Vi kan bare konstatere at de fellesoppgjør vi hittil har hatt, ikke er tilfredsstillende.

Det var én person som etter min mening dominerte tariffforhandlingene i år fra først til sist, nemlig direktør Østberg i NAF. Han sa *ja* der han ville, han sa *nei* der han ville, og han fikk det som han ville over alt.

Så noen ord om Riksmeglingsmannen og koblingen av avstemningen. De fleste vil nok si at Riksmeglingsmannen i henhold til Arbeidstvistloven har full rett til å gjøre det han gjorde. Men gikk han likevel ikke for langt? I fellesavstemningen dikterte Riksmeglingsmannen med også flere grupper som ikke hadde vært under mekling, aldri lenger enn på forhandlingsstadiet, og videre flere grupper som ikke hadde sagt opp sine plasser. Det ble alt sammen smeltet ihop som det passet — og et resultat dratt i land til syvende og sist.

Her er tidligere spurt i forbindelse med at Riksmeglingsmannen plikter å konferere med hovedorganisasjonene før kobling settes i verk. Jeg tolker ikke dette slik at hovedorganisasjonene i denne forbindelse har noen slags veto-rett, men det vil være interessant å høre hva som skjedde i denne forbindelse.

Olav Lerø, Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: — Stort sett kunne jeg innskrenke mitt innlegg til den framstilling som Åge Petersen her har gitt. Sjelden har vi vel i fagbevegelsen hatt så stor uenighet om et tariffoppgjør som det vi har hatt i år. Denne uenigheten synes å gå i retning av tillitssvikt i bevegelsen. Skal dette fortsette, vil vi vel komme i en tillitskrise med de følger det vil få. De uttalelsene som ligger på representantenes bord er tydelig bevis på dette, og vi skal heller ikke glemme at det bare er en liten del av misnøyen blant medlemmene som kommer fram i uttalelser og skriv. Det som ikke kommer fram, kan være det mest alvorlige.

Selvsagt har uenigheten mange årsaker. Tariffrevisjonen er ingen

enkel sak. Det er ikke lett å påstå at slik og slik burde det vært gjort. Debatt om dette har i dag liten hensikt, men man kan ikke vente, med det utfall som tariffrevisjonen fikk, at organisasjonsledd og medlemmer bare skal tie stille og avfinne seg med resultatet. Vi har invitert medlemmene til å si sin mening om hvordan de mener oppgavene bør løses i tiden framover. Jeg tenker på «Program -69». Jeg tror at mye av uenigheten og mange av problemene vil kunne analyseres gjennom de svarene som kommer inn. Det må være vårt håp at vi ved framtidige tariffrevisjoner, gjennom en styrket LO-ledelse etter Kongressen og gjennom Handlingsprogrammet, kan unngå slike resultater av tariffoppgjør som i 1968.

Kåre Dalberg, Norsk Gullsmedarbeiderforbund: Når sant skal sies, fortonet tariffoppgjøret 1968 seg merkelig. Vi gullsmedarbeidere utgjør ingen stor gruppe, men vi har gjort oss visse refleksjoner. I de snart 60 år vi har bestått som forbund har vi vært et typisk høstfag. 1968 var første gang vi deltok i det store våroppgjøret. Det hersket derfor stor spenning hos oss om hvordan dette ville arte seg. Representantskapet vedtok i januar at det skulle føres forbundsvisse forhandlinger, og forbundene ble anmodet om å forme sine krav og oversende disse i løpet av januar måned.

Det som undret oss, og kanskje mange andre, var hva det gikk av tid fra man oversendte kravene og til man kom i forhandlingsposisjon, nemlig over 3 måneder. Når man så omsider kom i forhandlinger, opplevde vi det merkelige at mens forhandlingene pågikk, ble vi bedt om å avbryte dem fordi vi var med blant de fag som det var varslet lockout for. Dette skapte forvirring og røre hos oss, og jeg hadde inntrykk av at det samme var tilfelle hos andre.

Oppgjørsformen ble jo ikke slik som Representantskapet bestemte. Årsakene til det kan være flere, men en vesentlig årsak tror jeg nok er at det politiske klima i landet går oss imot. Arbeidsgiverforeningen hadde på forhånd bestemt seg for å kjøre hardt. De hadde gode kort på hånden, og de ble brukt meget godt. Vi kunne bare godta ramme-forslaget eller gå ut i streik.

Den måten avstemningen foregikk på har også vakt bitterhet hos oss. Vi hadde en relativt god oppslutning om avstemningen, men det hadde vel ikke hjulpet med hundre prosent ja-stemmer hos oss når vi er i samme båt som forbund med mange ti-tusener av medlemmer.

Vi må nå støtte forslag som er kommet fra andre forbund, og nå sist fra Sverre Enger i Kjemisk, om at Arbeidstvistlovens § 35, som omhandler Riksmeglingsmannens adgang til å bestemme avstemningsmåten, må forandres.

Hvilken oppgjørsform bør man så velge ved neste tariffoppgjør? Både fellesoppgjør og forbundsvisse oppgjør har svakheter og for-

delers. Ulikheten i lønn, også ulikheten i så måte mellom Oslo og landet for øvrig, tror jeg best kan løses eller rettes opp ved forbundsvisse forhandlinger. Uansett oppgjørsform ved neste oppgjør, så bør den ihvertfall være viet største grad av oppmerksomhet hos LO's ledelse.

Kåre Flå, Finnmark fylke: Mentsen snakket i går om prisstigning og indeks. Prisstigningen i Finnmark er betydelig større enn i landet for øvrig, særlig på grunn av økte fraktutgifter. Det bør være en oppgave for LO, sammen med Arbeiderpartiet, å finne fram til løsninger på spørsmålet om fraktutjevning, slik at vi i Finnmark får samme kjøpekraft som i landet for øvrig. Om vi fikk utarbeidet en konsumprisindeks for Finnmark, ville denne nå vise over 140 poeng. Det synes klart at vi ikke har fått kompensasjon for den prisstigning vi hadde for tariffoppgjøret, langt mindre den vi har hatt etter oppjøret.

Her er enkelte som har kritisert LO-ledelsen for det oppjøret vi hadde i år. Jeg tror denne kritikken har gal utgangsposisjon. Med den regjering vi har i dag er det svært vanskelig uten streik å nå de resultater vi ønsker. Det må være en oppgave for oss i LO å samarbeide med Det norske Arbeiderparti slik at vi igjen får arbeiderregjering som kan hjelpe oss til en løsning av våre oppgaver uten at vi behøver å ta maktmidler i bruk. Det er bare gjennom en styrket arbeiderbevegelse at vi kan nå våre mål. Kritikk innad kan lett svekke oss sjøl. Vi bør rette kritikken mot dem som er imot oss. I dag vet vi kanskje for lite om hva medlemmene ønsker av oss. La arbeidet for Handlingsprogrammet rette opp dette.

Om avstemningen i tariffoppgjøret kan det vel også antas at mange stemte ja for å unngå streik.

Sverre Enger: Jeg sluttet mitt forrige innlegg med å si at det var dette representantskap som skulle vært innkalt for å ta stilling til det problemet som oppsto i det øyeblikk de 10 forbund var kommet i forhandlingsposisjon.

Jeg tror det er sunt med kritikk og selvransaking, også selvkritikk. Tiden er inne til det. Avvikelsen fra Representantskapets vedtak ble sterkt diskutert i vårt forbundsstyre og landsstyre. Vi svarte der at forum for denne debatten var LO's representantskap og Kongressen.

Noen sier at det ikke skal kritiseres. Hvor og hvorhen skal man da høste lærdom? Noen hver av oss må vel innrømme at vi av og til gjør feil, uten at vi derved taper ansikt.

For egen del vil jeg reise et annet problem. Det skal vel nedsettes en komité for å granske dette forholdet. Jeg vil håpe det, og at oppjøret der blir gransket alvorlig. Jeg for min del vil spørre: Er Rep-

resentantskapet det rette forum for industrigruppene i det private næringsliv når det gjelder avgjørelse i spørsmål som her nevnt? Dette forum er fagbevegelsens høyeste myndighet mellom Kongressene, men det består av alle avskygninger, og jeg mener ikke dermed å snakke nedsettende om forsamlingen. Overenskomstforholdene i den private sektor og i den offentlige er vidt forskjellige. Jeg skulle gjerne få med meg gløden fra de kommunale og statlige forbund for at de skal ha med i de tarifferte satser lønnsglidningen i det private næringsliv.

Så et par ord til «de 10 forbund»: De hadde vel sine motiver, men det burde ikke vært større hastverk enn at vi kunne kommet sammen her og diskutert problemet. Og kanskje hadde vi funnet en løsning som vi kunne blitt enige om. Jeg mener personlig at det var både faglig og politisk uriktig det som foregikk.

Man kan selvfølgelig ikke skylde på noen, men det var nå artig da når meglingsmannen sa: «Jeg fremsetter forslag, og jeg bestemmer —.» Det var noe uvant for norsk fagbevegelse. Riktignok kom man i en trengt posisjon, men det kan også sies at man skal ha respekt for dem som stemte nei. I vårt forbund ble det avgitt 13 463 nei-stemmer, mens 5 506 stemte ja. Altså, et stort flertall svarte NEI. Men ved fellesavstemningen lyktes Preben Munthe: 57 621 stemte ja, 50 783 nei. Man skal merke seg disse tallene. Denne meningsdelingen skal vi notere oss.

Når jeg har sagt dette, er det fordi jeg mener at landsmøte-vedtaket i Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund er et godt vedtak som gjerne kan gjentas her. En analyse av det hele kan skape bedre forhold i framtida. Vi har ny tariffrevisjon om et par års tid, da møter vi de samme problemene på nytt. Og vi skal også møte medlemmene i avdelingene våre.

Henning Dahl, Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Jeg vil gjerne støtte Enger i hans forslag om at vi må gjennomdrøfte våre problemer nærmere. Dette er Representantskapet et for stort forum til. Ingvald Hansen foreslo for to-tre år siden at vi burde innkalle til en spesiell konferanse for slik gjennomdrøfting av problemkomplekset. Jeg tror vi må gå inn for dette forslaget. Etter min mening har det liten hensikt å fortsette diskusjonen om midlene i et tariffoppgjør, det er målet vi må beskjeftige oss med, f.eks. hvor vi ønsker å havne med et lønnsoppgjør, hvor stor del av samfunnskaka vi mener bør tilfalle de fagorganiserte, hvilke grupper innenfor fagbevegelsen mener vi bør tilgodesees ved tariffoppgjøret osv. Da skulle man også tro det blir lettere å finne midlene for å nå målet man har satt seg. Hittil har vi faktisk diskutert hvilke midler vi burde anvende for å nå fram til mål som ikke er avklart, og som vi ikke viste om vi hadde

noe håp om å nå. Vi kjører oss fast gang på gang, vi vedtar samordnet oppgjør, vi vedtar forbundsvise oppgjør, og hver gang stanger vi hodet mot muren, vesentlig fordi vi ikke har hatt klart for oss hva vi tar sikte på.

Jeg skal på mitt forbunds vegne ikke stille meg ved klagemuren, vi fikk jo litt av en særbehandling, men diskusjonen om det vi har foran oss er like alvorlig for oss som for alle andre.

La meg få korrigere Løken litt der han i sitt innlegg nevnte mitt navn. Jeg fikk inntrykk av at han rettet kritikken mot LO-ledelsen, og det har ikke jeg lyst til å være med på i dette tilfelle. LO-ledelsen var enig med oss i spørsmålet om kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen. Det var nærmest rent tilfeldig at vi oppdaget at Arbeidsgiverforeningen hadde gitt beskjed om at salgssjåførene ikke skulle ha noen slik kompensasjon. Etter vår kontakt med LO skulle det bli voldgift i denne saken, hvorefter NAF «sitter» på saken i måneder, for så å melde at det her ikke kan bli noen voldgift. Saken skal avgjøres i Arbeidsretten.

Finn Salomonsen, Norsk Papirindustriarbeiderforbund: — Jeg tror fremdeles at den oppgjørsformen som mindretallet gikk inn for i Representantskapsmøtet 8. januar i år ville vært den beste. Nå må man anta at oppgjørsformen ble slik som NAF ønsket den, de enkelte forbund ble trengt opp i et hjørne, og så forhandlet man i en slik situasjon. Når vi visste at NAF ville kjøre opp med samlet skyts, hvorfor skulle ikke vi da gjøre det samme? Jeg håper at vi for ettertiden ikke gjør slikt vedtak for oppgjørsformen som i år. Alle forbund må få et likt utgangspunkt, slik at man slipper disse «skjeve» lønns-tilleggene. Krona er like mye verdt for oss alle enten vi er ansatt i offentlig eller privat virksomhet.

Tross alt er det vel industrien som i stor grad skaper de verdier vi bygger vår levestandard på. Men jeg vil også ha sagt at det er mange industriarbeidere i dagens samfunn som ikke i tilstrekkelig grad får del i den levestandard de har vært med på å skape, nettopp fordi de har måttet resignere ved lønnsoppgjørene. Og det har utviklet seg en altfor stor lønnsforskjell mellom arbeider og funksjonær, og man kan naturligvis spørre om funksjonærene har resignert i tilsvarende grad. Trygve Bratteli har i et intervju uttalt: «Jeg er på mange måter forbauset over at det ikke har meldt seg en sterkere reaksjon på denne utvikling.» Vi kan si det slik at industriarbeiderne har vist alt for stor resignasjon under lønnsoppgjørene, mens de med bedre utdanning i større monn har fått sine lønnskrav gjennomført.

Når jeg nevner et eksempel, så er det ikke for å tale nedsettende om dem som fikk det beste resultat ut av årets lønnsoppgjør: En mann i industrien har fått et lønnstillegg pr. år på 360 kr., en annen i stat

eller kommune 1750 kr. Vi kan ikke lenger bare akseptere at vi i industrien «skal vise samfunnsansvar», mens andre grupper «står fullstendig fritt». Vi må si så klart fra nå at vi blir forstått. Det kan ikke fortsette med at prosentvise lønnstillegg skal øke den lønsmessige skjevheten. Når det er blitt slik at husmødrene i stor utstrekning må ut i arbeidslivet for at familien skal kunne ha et rimelig underhold, er det all grunn til å få forholdene analysert slik at vi kan få lagt en pålitelig plan for vårt fremtidsrettede arbeid. Vi trenger en revurdering av utdanning, lønn og produktivt arbeid og å få fjernet utvekster i form av tillegg.

Til det formannen sa i går om verveaksjonen, vil jeg minne om at Norsk Bedriftslektrikerforbund med sine 500 medlemmer står utenfor LO. Det bør være en av oppgavene i verveaksjonen å få denne gruppen med i LO.

Bertin Grimstad: Denne debatten om årets tariffoppgjør kom ikke overraskende på meg. Jeg tilhørte det mindretallet i Representantskapet som regnet med en slik utvikling. Erfaringene var tilstrekkelige til at vi visste hvordan utviklingen av oppgjøret ville arte seg.

De som i Representantskapet stemte for forbundsvise oppgjør, hadde sikkert tro på at deres gruppe skulle få spesialbehandling, men de var også blitt advart av mindretallet og minnet om at ved et oppgjør med arbeidstidsforkortelse var det snevre grenser for hva forbundene fritt kunne utrette og oppnå. Resultatet viser at dette var et riktig resonnement.

Opgjøret i år må ha lært oss en del. Hvorfor skal vi i LO bombastisk foran et oppgjør slå fast en eller annen bestemt oppgjørsform, som kanskje etter NAF's mening vil føre til store vansker ved tariffoppgjøret? Direktør Østberg kommenterte LO-representantskapets flertallsvedtak slik. Og så blir det nær sagt demonstrert for all verden at de vedtak vi sitter her og fatter er uten praktisk betydning når de skal anvendes i tariffoppgjøret. De bare låser oss mer eller mindre fast, slik at forbundene begynner å beskyldes hverandre for å være usolidariske. Jeg tror vi kan slutte med å offentliggjøre slike sterke vedtak. Resultatet blir ellers bare prestisjetap for LO's representantskap. Men et spørsmål kan det være om det som jeg her beklager, allerede har skjedd så mange ganger at det kan være fare for tillitskrise — fare for at medlemmene tviler på at LO-ledelsen mestrer de oppgaver som er pålagt den. Diktat fra Østberg, sier Åge Petersen. Men er det noe nytt? Vi skulle vel kjenne NAF's standpunkt. Og der er man ikke redd for å trekke folk ut i lock-out. Men LO er livende redd for å svare med samme mynt. Hadde vi det gjort, ville vi satt oss i respekt, også blant våre egne.

Vi visste hva forbundsvise oppgjør er, likedan fellesoppgjør, sam-

ordnede oppgjør er noe mer, men hva skal vi så kalle årets oppgjør? Jeg tror jeg vil si det så enkelt at det var verken fugl eller fisk. Hva fikk vi? Jern og Metall gikk først ut og forhandlet sikkert så godt de formådde. Forbundet kom kanskje noe skjevt ut på bakgrunn av at det var spørsmål om å få benytte forbundets avtaleting, noe det ikke fikk. Så sitter man og forhandler og kommer ingen veg. I tur og orden gikk de andre forbund bort og hilste på NAF, ble høflig mottatt og fikk NEL. Så kommer Jern og Metall omsider fram til et resultat som ingen hadde noen formening om, og som ga et meget lite generelt tillegg — til slutt anslått til 2 prosent, og det ville bli retningsgivende for resten av året tariffoppgjør. Det var helt umulig for de «såkalte ti» å få noe som helst tilsagn utover det som Jern og Metall hadde godtatt. Og ganske selvfølgelig, for ellers kunne ikke NAF regne med at Jern og Metalls forslag, som var ute til avstemning, ville bli vedtatt. «De ti» var bundet av Jern og Metalls forslag, de andre som skulle fortsette med forbundsvis oppgjør kunne ikke få et øre bedre tilbud enn «de ti». Der har vi vel omtrent hele rekkefølgen. Hele tariffoppgjøret var basert på hva ett enkelt forbund fant å kunne godta for sine medlemmer med sitt spesielle tariffkompleks — så godt innpakket at det var vanskelig å få en oversikt over hva som lå i forslaget.

Så kan man spørre seg: Er dette rette måten å føre et tariffoppgjør på? Man kan vel si det var en uheldig måte. Et enkelt forbund fant, fordi det helst ville forsterke sine overenskomstbestemmelser og tillitsmannsbestemmelser, ikke å ville legge vekt på generelt tillegg. Og så slo da dette ut også for andre forbund — forbund som ikke har de samme muligheter for medlemmene til å oppnå lønnsglidning. Det ville være interessant å høre om de andre forbunds tillitsmenn har det samme syn som jeg her har gitt uttrykk for.

Om koplingen av avstemningen, tror jeg det kan sies så mye at den kom i stand med LO's bistand.

Ekstraordinært ved årets tariffoppgjør var vel at mange av de som stemte over forslaget, forregnet seg fordi det i timelønnstillegget som kom ut som forslag, lå 40 øre i arbeidstidsforkortelsen. De var ikke klar over at dette ikke ga et øre mer i lønningsposen. Først etterpå oppdaget de at det var stor forskjell på lønningsposens innhold og tarifforslaget de hadde stemt for.

Mentsen stilte i sitt foredrag spørsmålet om 20-øres innebygd tillegg kan sies å være dekning for den forventede prisstigning. Og så satte han opp prisstigningen fra mai til oktober med 2,2 prosent. Dette er feil. Indeksavtalen var inngått 22. mars i år og man må regne fra indekstallet pr. denne dato. Man får et adskillig høyere prosent-tall.

Otto Totland: — Det er fem måneder til vi skal ha Kongress. Det vi snakker om nå kommer til å oppta Kongressen i mai. Man kan stille seg det spørsmål om vi ikke her diskuterer noe på forskudd. Jeg deler ikke den oppfatningen, jeg mener det er helt på sin plass at man diskuterer både de erfaringer man har høstet ved tariffoppgjøret i 1968 og likedan oppgjørsformen og koblingsbestemmelsene. Men det forhindrer ikke at man på Kongressen i mai diskuterer alle disse spørsmål. Når jeg kommer inn på dette nå, så er det fordi det her foreligger et forslag fra Sverre Enger i Kjemisk om at man skal nedsette en komité, bl.a. for å komme med en innstilling til Kongressen om oppgjørsformen. Jeg er av den oppfatning at vi ikke på dette tidspunkt skal nedsette en slik komité. Kongressen må fritt diskutere både oppgjørsformen, koblingsbestemmelsene og andre ting som vil ha med framtidige tariffrevisjoner å gjøre. Og så får Kongressen ta stilling til hvordan man skal føre dette arbeidet videre. Jeg tror ikke det er fornuftig av Representantskapet i desember å nedsette en komité med det mandat Enger har foreslått.

Det er ellers ganske rimelig at dette med oppgjørsformene og koblingsbestemmelsene her har fortrent debatt om framtidsproblemen. Midler og framgangsmåte er jo så viktig at det er naturlig at disse blir gjenstand for debatt her. Handel og Kontor hadde kongress i september i år. Der ble det vedtatt uttalelser både om oppgjørsformen og om koblingsbestemmelsene. Det vi der har vedtatt er, kort sagt, at når det gjelder oppgjørsformen er Handel og Kontor av den oppfatning at vi for framtiden bør finne fram til forbundsvis oppgjør. Og når det gjelder koblingsbestemmelsene, at vi må bli kvitt dem vi har nå. Dette er vedtak som er sendt over til LO, og som skal behandles sammen med andre forslag på Kongressen.

La meg få si et par ord om fellesoppgjør eller samordnede oppgjør før 1968. Det siste forbundsvis oppgjør vi hadde var i 1961. I 1964 og 1966 hadde vi fellesoppgjør — ihvertfall fellesoppgjør i sterkere grad enn hva vi hadde nå i 1968.

I 1968 hadde vi en kombinasjon av fellesoppgjør og forbundsvis oppgjør. Jern og Metall hadde et typisk forbundsvis oppgjør. Så kjørte de andre forbund seg fullstendig fast. Forbund etter forbund hadde forhandlinger med NAF uten at det førte til noe resultat. Så ble det fra direktør Østbergs side reist spørsmål om det ville være fornuftig om en del forbund gikk sammen i felles forhandlinger og felles megling. Dette ble behandlet i Sekretariatet i flere møter, og 10—11 forbund var enig om at man burde forsøke å komme fram til et resultat ved et slikt fellesoppgjør for disse. Noen av forbundene var imot dette, men disse 10 forbundene ble enig. I mellomtiden hadde NAF lockoutet grupper innenfor forskjellige fagforbund gang etter gang. I Handel og Kontor hadde vi 3 lockout-varsler fra NAF, først

et som ble trukket tilbake, så kom et nytt fordi det holdt på å «knyte seg» i Sjømannsforbundet, og så videre i den dur. Men til slutt ble disse 10 forbund enige, og jeg kan bare bekrefte hva Petersen sier, at når vi møtte under meglingen og ville ha et annet resultat enn hva de 10 hadde oppnådd, så møtte Østberg oss med Riksmeglingsmannens ord om at «vel, forslaget for de 10 ligger der, og de 10 vil ikke svare før de ser hvordan det går med de andre forbund. Hvis de forbund som står utenfor fellesforhandlingene kommer til et annet resultat, vil det ikke bli noe anbefalt forslag for de 10». På et slikt grunnlag er det vanskelig å føre forhandlinger og megling. Vi fikk jo et annet resultat, jeg vil ikke si bedre enn de fleste forbund som fikk dette med 20 øre pr. time fra 1. januar 1969. Det har ikke Handel og Kontor i det hele tatt. Oppgjøret for prisstigningen tok vi sammen med det øvrige oppgjør pr. 15. mai. Tilnærmelsesvis betyr det vel det samme som oppgjøret for de 10.

Da vi hadde megling, så ble vi hele tiden møtt med at «hvis vi ikke kommer til et resultat for Handel og Kontor og andre forbund som vi skal megle for senere, så vil ikke NAF anbefale forslaget for de 10.»

Vi ble faktisk møtt med at vi ville være med og velte lasset også for de 10 hvis man ikke kom til enighet med Handel og Kontor. Jeg vet også at andre forbund ble møtt med det samme, unntatt de som sist var i megling, nemlig NNN og Kjemisk.

Jeg tror det vil være riktig at vi for fremtiden diskuterer oppgjørsformen og søker å få erstattet den koblingsbestemmelsen vi har nå med en helt annen. Men først må Kongressen si sin mening.

Dirigenten gjorde oppmerksom på at det fortsatt var 9 navn på talerlisten. Han foreslo strek med de inntegnede talere. Forslaget ble vedtatt.

Ingvald Hansen, Sekretariatet: Jeg synes man forsøker å fremstille utviklingen i årets tariffoppgjør på en helt feilaktig måte. Det som skjedde var at når de forbundsvisе forhandlinger etter hvert kjørte seg fast, mottok Sekretariatet en henvendelse fra NAF med spørsmål om enkelte forbund eller alle, var villige til å gå inn i samordnede forhandlinger. I det sekretariatsmøte hvor dette ble behandlet, satte jeg fram et forslag som gikk ut på at Sekretariatet måtte kunne konstatere at de forbundsvisе forhandlinger var brutt sammen, og at man så den kjensgjerningen i øynene og gikk over til samordnet oppgjør. Det ble en slags prøvevotering over dette forslaget, som fikk tilslutning fra to av sekretariatsmedlemmene, Bårdsen fra Tekstil og undertegnede. Alle varamenn deltok også i dette sekretariatsmøtet.

Så ble henvendelsen fra NAF om de forbund som ønsket å gå inn

i samordnet oppgjør satt under votering og enstemmig vedtatt av Sekretariatet. Og jeg har aldri kunnet forstå at man ikke samtidig var klar over hva man gjorde. Det er her man forsøker å blande kortene på en for meg uhyggelig måte.

Det meldte seg 12 forbund som var villige til å godta dette vedtaket i Sekretariatet.

To av dem falt seinere fra, ti ble igjen. Og det var ganske naturlig at når man på grunnlag av et slikt vedtak hadde svart *ja* og at man ville forsøke, synes jeg at man skulle ha lært såvidt mye at man visste hva det i realiteten betydde for utviklingen av oppgjøret. Med dette som en kjensgjerning synes jeg man skulle slutte å snakke om vedtak i Representantskapet eller oppgjørsform.

Jeg var på en tariffkonferanse i Sverige sist fredag. Jeg bøyer meg ikke i støvet for alt svensk, men jeg må si at jeg er imponert over hvor langt og på hvilket realistisk grunnlag den svenske fagbevegelsen kan behandle et tariffoppgjør. Det er vel svært få i svensk fagbevegelse som i dag snakker om forbundsvisе oppgjør. De er klar over at skal de løse sine faglige problemer på en måte som har noe med realitetenes verden å gjøre, så må man stå samlet. Og de gjør det i svensk fagbevegelse. Få, tror jeg, kan påstå at svensk fagbevegelse har oppnådd dårligere resultater enn den norske.

Etter tariffoppgjøret i år er stilt en rekke spørsmål om Representantskapet er det rette forum for å ta stilling til oppgjørsformen, eller i det hele tatt å behandle tariffoppgjørene. Personlig har jeg sagt, og jeg vil gjenta det her, at jeg synes det siste er å gå for langt. Representantskapet må være det organ som trekker opp rammen for tariffoppgjørene, både de krav som reises på generelt plan og en økonomisk ramme. Dette siste tror jeg Representantskapet må ta konsekvensen av. Men det som gjør behandlingen i Representantskapet betenkelig, er den tvangssituasjon vi setter de gruppene i som overhodet ikke omfattes av oppgjørene i det private næringsliv. Jeg skulle anta at de gruppene vil hilse med glede den dagen de slapp å sitte i Representantskapet og bli tvunget til å ta stilling til hvilken oppgjørsform forbundene i det private næringsliv skal bruke ved tariffoppgjøret. Og det synes jeg man skulle forsøke å frita dem for, og at man i de forbund som har sine medlemmer i det private næringsliv burde ha lært av de gruppene som jeg her taler om. Det er utvilsomt ingen enkel sak i Statstjenestemannskartellet å komme fram til et liknende tariffoppgjør med alle de uensartede gruppene Kartellet representerer. Men det som er Kartellets styrke er at det diskuterer disse spørsmålene på «kammerset». Og når man der har samlet seg om en linje, så står de fast om den, i motsetning til oss i det private næringsliv som leverer oss ut for hele verden at vi er uenige før vi går til forhandlingsbordet.

Jeg synes vi burde trekke lærdom av dette, og at dette bør bli et av de aller viktigste spørsmål for norsk fagbevegelse å bringe klarhet i.

Ole Flesvig, Norsk Arbeidsmandsforbund: — Flere har her sagt at representantskapsvedtaket fra 8. januar ikke ble fulgt ved årets tariffoppgjør. Dette er ikke riktig. Dette vedtaket hadde nemlig en hale og som inneholdt hva mindretallet mente. At noen av oss ikke var enig i den taktikken det ble lagt opp til, er en annen sak. Men la oss ha klart for oss at det ikke er gått utenom vedtaket.

Det er kanskje også annen taktikk som har slått feil, muligens dette med NAF's tilbud om å prolongere avtalen og snakke om arbeidstidsforkortingen, men vi ville ikke gå inn for det. Denne taktikken forsto jeg, men jeg forsto mindre da vi ved årets tariffrevisjon forbigikk i stillhet at «den røde strek» ble passert. Det er en klar sak at en hel del av det private næringsliv har en betydelig lønnsglidning. Og det er like klart at store grupper i den private sektor ikke har noen lønnsglidning. Det er her vesentlige problemer ligger, og vi må skille grupper som har og grupper som ikke har lønnsglidning. Jeg vil understreke at ved årets tariffrevisjon var det mulig å gjøre det. Og jeg vil fortelle at to grupper innen vårt forbund ble tatt ut og holdt utenfor den koplede avstemningen. Det var to slike grupper. Jeg vet ikke om andre forsøkte noe tilsvarende, men det viste seg at det var mulig å holde utenfor grupper som man var redd for skulle bli urettferdig behandlet. Vi mener i vårt forbund at vi fikk et brukbart oppgjør for disse gruppene. Det ville vi ikke oppnådd om de hadde gått sammen med de 10 forbund som hadde fellesoppgjør.

Jeg er fullstendig enig med Ingvald Hansen når han sier at vi må gjennomdiskutere sakene på forhånd og være enige i vårt utadvendte arbeid. La oss alle ta dette til etterretning.

Engers forslag om å nedsette en komité som skal ta seg nærmere av oppgjørsformene, kom brått på oss. Jeg kan ikke ta avgjort standpunkt til det her, og jeg tror det er farlig å låse en slik sak fast. Situasjonen slik den foreligger ved hvert enkelt oppgjør, må være grunnlaget for diskusjonen om oppgjørsformen. Derimot er jeg fullstendig enig i at dette med kopplingsbestemmelsene i forbindelse med avstemning over tarifforslag bør endres.

Mentsen sa i sitt foredrag i går at vi bør skaffe oss politisk innflytelse ved å gi landet en arbeiderregjering igjen. Jeg er enig i det. Men ikke i måten det ble sagt på. Politisk innflytelse har vi vel, men vi trenger å øke den. Og vi må ikke unnlate å bruke den politiske makten som kommende stortingsvalg forhåpentlig bringer oss.

Per Andersen, Sekretariatet: — Her snakkes om å diskutere på forhånd —. Vi har vel aldri ved noen tariffrevisjon diskutert så mye

på forhånd som vi gjorde før 1968-oppgjøret. I november 1967 fattet Representantskapet, etter min vurdering, et meget fornuftig vedtak som gikk ut på at vi skulle ha et nytt møte i Representantskapet i januar 1968 og at den mellomliggende tid skulle benyttes til å høre medlemmenes mening. Sett i relasjon til dette og til det pågående arbeid med Program 69, er det i dette møtet ikke plass for å vedta noe som helst når det gjelder tariffrevisjoner og oppgjørsformer. Ellers vil vi foregripe hva vi har bedt medlemmene være med på å diskutere i Program 69. Det er debatten der som skal ligge til rette for konklusjonene.

Jeg finner ingen grunn til kritikk mot Jern og Metalls framgangsmåte under siste tariffoppgjør. Vi fulgte vedtaket og forsøkte å få det beste ut av det, og alle framskrittene våre er gjort i forståelse med LO's ledelse.

Når det sies at dette oppgjøret var dårlig, hva er det da dårlig i forhold til? En taler her framstilte det slik at Jern og Metall var fornøyd med oppgjøret om forbundet fikk en forsterkning av tillitsmannsapparatet på bedriftene, og at man av den grunn ikke krevde generelt lønnstillegg. Vi gikk ut denne gangen til tillitsmennene våre og gjorde det klart at det som var forbundsstyrets syn var at vi skulle forsterke overenskomsten når det gjelder å plassere tillitsmennene sterkere i bildet på bedriftene. Vi kan ikke finne oss i at den ene tariffparten har en nesten suveren rett til å håndtere de personlige lønningene. En tariffavtale er en avtale mellom to parter, og det er vår mening at begge parter skal ha like rettigheter når det gjelder lønnsfastsettelse. Vi har tatt noen skritt framover på dette område ved de siste tariffrevisjonene, og et nytt skritt tok vi i 1968. Men vi har også sagt at hvis vi mener noe alvorlig med kravene om å styrke tillitsmannsapparatet, så må vi være villig til å veie det også økonomisk. Også prinsipielle framstøt skal telle ved en tariffrevisjon, ikke bare fem-øringer. Mener vi noe med prinsipielle framstøt i overenskomstene, det gjelder demokrati i arbeidslivet i vid forstand, tror jeg vi må sette avtaleapparatet like sterkt inn på slike endringer som høyning av satsene for fortjeneste. Jeg drister meg til å si at tariffoppgjøret for den private sektor på det tidspunkt det kom, ikke var noe dårlig tariffoppgjør. En forkortelse av arbeidstiden på 2½ time pr. uke er ikke noe man kan få «ved siden av». Man kan minne om hva som foregikk i 1958, da det ble inngått en 3-årig avtale, men som inneholdt 45 timers arbeidsuke pluss litt justering for de lavest lønte og prinsippløst om pensjonsordning. Det ligger mer økonomi i 1968-oppgjøret.

Jeg er så enig med Henning Dahl i at det ikke er oppgjørsformene som er det primære, men hva vi vil oppnå med denne bevegelsen, bl.a. det å oppnå større likhet i dette samfunnet. Og da må de som

er i industrien og privat næringsliv avfinne seg med at en arbeidstidsforkortelse koster penger — den siste representerer 5% økt timefortjeneste. Men det er ikke rart at misnøye kommer til uttrykk når grupper som har 36—37 timers arbeidstid får en økning i real-lønnen som tilfellet er her. Vi er åpenbart ikke villig til å forklare hva likhetskravet innebærer. Men la oss gjøre det klart at det er en «total ramme» å ta ut til fordeling, og den skal vi fordele til dem som trenger det mest. Det står ingen steder skrevet at de som allerede har en god levestandard skal øke denne hvert eneste år med 4—5%. Jeg er også så primitiv at jeg vil si: Når situasjonen tilsier det, så bør det kunne vises større måtehold enn det gjøres fra lønnstakergrupper som allerede ligger på et høyt lønnsnivå.

Det er fordeling det er spørsmål om og som det bør tas mer hensyn til.

Så et par ord om lønnsglidning. Motivet for Jern og Metall under tariffoppgjøret 1968 var å forsterke overenskomstene og tillitsmannsapparatet, få inn i overenskomstene bestemmelser som kunne heve «gulvet». Vi har over 6 000 voksne mannlige jernarbeidere som i 1967 hadde en timefortjeneste på under 9 kr. Vi har også mange som ligger under kr. 7,50 i timefortjeneste. Slikt skyldes svake overenskomstbestemmelser og arbeidsmarkedets situasjon i visse deler av landet. Vær klar over det som LO-formannen i går sa om prisene. Prisstigningen etter regjeringsskiftet er den sterkeste i 1960-årene. Husk at de nåværende regjeringspartier ikke forsømt en eneste anledning foran valget i 1965 til å snakke om prisene. Og så har vi etter regjeringsskiftet fått en sterk prisutvikling. I vår holdning skal dette komme fram. Jeg er ikke fornøyd med at Landsorganisasjonen betingelsesløst har sagt ja til å være med i Bortens pensjonskomité. Den saken burde vi ha diskutert på et annet plan, og vi burde ha stilt våre vilkår for å være med i pensjonskomitéen.

Lage Haugness, Sekretariatet: Det er ikke mye fra de to møtene hvor vi la opp taktikken for årets tariffforhandlinger som har slått til ved oppgjøret. Jeg konstaterer til gjengjeld at det alt vesentlige av det direktør Østberg uttalte i intervju med Arbeiderbladet i mars slo mer til.

Jeg vil minne om at oppgjøret startet med disse 10 forbund, så fikk vi de 3 forbund utenom som etter hvert falt noe av. 21 forbund ble koblet ved avstemningen. Av de 11 som ble koblet mot sin vilje, var det 7 forbund som vedtok forslaget, og de var av dem som hadde protestert. Av de 11 som ble koblet og som hadde sagt seg villig til fellesoppgjør, var det 9 som hadde flertall ved avstemningen for forslaget.

Om gangen i forhandlingene er å si at vi var redde for at det skulle

komme til å skje på samme måte som tidligere: At Jern og Metall, eventuelt Bygning, skulle gå foran i tariffoppgjøret og danne mønster for de øvrige. Dette var et av kjernepunktene. Og det viste seg å holde stikk. Jern og Metall gikk foran og fikk sitt oppgjør. Jeg tror ikke et øyeblikk at det var et dårlig oppgjør. Men tallene som ble lagt på bordet i meglingsmøtet søndag 5. mai, hvor Jern og Metall var representert med sin motpart for å forklare de 10 hva som lå i Jern og Metalls forhandlingsresultat, var en oppgave som sa at Jern og Metall har fått 1% tillegg. Værsgod, mine herrer, det er vårt tilbud.

Dette var utgangspunktet. Det var ikke de 10 som dikterte de forbund som kom etterpå med sine oppgjør. Dette kan sikkert bekreftes av de som deltok i forhandlingene og meklingen som fulgte.

Åge Petersen innledet med å si: Vi må ha sterkere samhold. Samtidig som han avslutter med å si: Vi må ha forbundsvisse oppgjør, altså splittet opptreden. Jeg kan ikke forstå at man skal komme sterkere ut når man opererer enkeltvis som denne gangen.

Jeg er enig med dem som har advart mot Engers forslag i den nåværende situasjon. Men det hele bør drøftes videst mulig ut fra det erfaringsmateriale vi nå har, og jeg vil tro at vi da kan komme lettere fra oppgaven enn tilfellet var nå etter det bombastiske vedtaket om forbundsvisse oppgjør. Det er riktig som det er sagt her at formannen dengang tok sine reservasjoner, men han «fant likevel å måtte bøye seg for dette ønske som avspeilet seg i visse grupperinger som fant at de hadde visse muligheter». Disse mulighetene fikk de ikke utnyttet, bortsett fra Jern og Metall, som dannet mønster for de øvrige. Vi hadde ellers det eiendommelige forhold under forhandlingenes gang at enkelte, for eksempel Kjemisk, kom lykkelig og fortalte at den og den overenskomst var halt i land. Så viste sluttfasen noe annet. Det var litt forstemmende at man ikke fra først av hadde et fast standpunkt og preget forhandlingenes gang sammen med de 10 forbund. Derimot valgte man å sitte på gangen og få diktat fra meglingsmannen. Jeg tror ikke man oppnådde noe vesentlig med det.

Ellers hører vel nå dette oppgjøret historien til. La oss ta lærdom av det slik det er sagt her, og bli enig om for framtiden at vi ikke fatter vedtak som hindrer Landsorganisasjonen i å håndtere spørsmålene slik som de fortøner seg til enhver tid.

Leif Andresen, Sekretariatet: Hele oppgjørsformen for 1968 ble inngående drøftet i vårt landsmøte, men oppgjøret falt likevel uheldig ut for forbundets medlemmer. Kritikken mot oppgjøret kan være berettiget, men jeg sa på mitt landsmøte at kritikken kan ikke rettes

mot LO og LO's ledelse, men mot Riksmeglingsmannen, som benytter seg av koblingsbestemmelsene i Arbeidstvistloven § 35, pkt. 7.

Representantskapet vedtok ved foreløpig votering med 88 mot 40 stemmer at det skulle føres forbundsvise forhandlinger, ved den endelige votering ble dette vedtatt mot én stemme. Jeg vil minne Representantskapet om formannens bemerkning før voteringen: «Men la oss ha det klart for oss at uansett hva vi legger opp til, så må vi i fellesskap forsøke å få det beste ut av situasjonen, og om det blir nødvendig, foreta en nyvurdering».

Jeg legger i dette at det ikke var noen protest fra Representantskapets side, men at en stilltiende vurdering her ble overlatt Landsorganisasjonens tillitsmenn og Sekretariat. Det var denne nye vurdering som ble foretatt i Sekretariatet etter at vi hadde ført en rekke forhandlinger med vår motpart og møtte bare NEI og NEI og NEI. Når spørsmålet om samlet opptreden kom opp i Sekretariatet, ble det diskusjon om det, og 12—13 forbund meldte fra at de kunne tenke seg en slik linje. Selv var jeg enig i at vi kunne forsøke. Og dette la jeg fram i forbundsstyret og landsstyret, som *også* måtte foreta en vurdering. Vi hadde jo fra før landsmøtevedtak om forbundsvise forhandlinger. I møte 8. mai, etter at det var framlagt forslag for de 10, sa vi følgende: Det står opp til de enkelte forhandlingsutvalg om de vil ta et forslag som de finner å kunne anbefale. Det var også en nyvurdering innenfor vårt forbund. Ut fra dette resulterte dette i at vi kom fram til et forslag for 17 overenskomstområder med ca. 11 000 arbeidere. Men det gjensto 12 overenskomstområder som omfattet 16 800 arbeidere.

Hva ble resultatet? Jo, at meglingsmannen tvang oss innenfor den økonomiske ramme som var trukket opp for de 10. Vi fikk kniven på strupen etter at vi hadde fått lockout-varsel for alle våre medlemmer i alle våre bransjer, til sammen over 30 000 mann, og meglingsmannen stilte oss spørsmålet under meglingen: *Vi* dere ha en konflikt? Vi hadde ikke annet å svare enn at vi var nødt til å ta en konflikt i den situasjon vi sto.

Spørsmålet har vært reist om meglingsmannen etter Arbeidstvistloven har rådført seg med motpartene. Jeg kan forsikre om at jeg kjenner ikke til at meglingsmannen hadde noen konferanse, noen særkonferanse med Landsorganisasjonens formann, og hvilke råd han har gitt. Jeg tviler ikke på Mentsen, for Mentsen sa i Sekretariatets møte, hvor det ble gitt fullmakt til de 10 om at de skulle forsøke seg, at fra Landsorganisasjonens side vil det ikke bli øvet noe press på de forbund som ikke vil tilpasse seg.

Jeg mener at ut fra denne situasjon som vi kom opp i ved dette tariffoppgjør, var det et av de vanskeligste oppgjør jeg har vært med på. Og jeg har deltatt i fagbevegelsen i 24 år.

Men vi må vurdere hva Representantskapet la i sitt vedtak og som Mentsen tilføyde, at det var nødvendig å vurdere stillingen. Det var ingen uenighet i Sekretariatet om at de 10 skulle få lov til å forsøke seg etter en slik samordnet linje.

Kollega Enger har tatt opp landsmøtets vedtak om at det skal nedsettes en bred komité for å finne fram til framtidige oppgjørformer. Jeg er enig i det landsmøtevedtak som er oversendt LO og som skal behandles på kommende Kongress. Jeg er også enig med Totland når han sa at forslaget bør oversendes Sekretariatet. Sekretariatet har da også gitt uttrykk for at alle forslag bør forelegges Kongressen med innstillinger.

Jeg vil derfor foreslå at det forslag som Sverre Enger har fremmet oversendes Sekretariatet slik at Sekretariatet kan behandle det i likhet med alle de andre forslag som er kommet inn, både når det gjelder fremtidige forhandlinger og forslag om endring i Arbeidstvistloven § 35, pkt. 7.

Fritz W. Hannestad, Sekretariatet: Det er riktig som Andresen sier, at Sekretariatet ikke la noe press på «de 10», de fikk selv velge.

Jeg er enig i at Engers forslag går til Sekretariatet. Men det vil være riktig at denne forsamling diskuterer synspunktene i Engers forslag. Når nå Kongressen vil få samme forslag til behandling, synes jeg det er riktig at også diskusjonen om forslaget finner sted der.

Også vårt forbund har gitt uttrykk for hva det mener om oppgjørformen og Riksmeglingsmannens adgang til kobling. Det er å finne i dokumentasjonen på representantenes bord. Vi hadde en liten del ute i vår oppgjøret, vi forkastet forslaget, men det telte ikke så mye i den store stemmeavgivningen.

Om oppgjøret i år, bortsett fra Representantskapets vedtak, er vel følgende klart: Det ble ikke forbundsvise forhandlinger, bortsett fra Jern og Metall. Jeg tilhører dem som mener det var et godt forslag for Jern og Metall og at det var riktig at Jern og Metall gjorde som de gjorde. Dette forslaget var ikke myntet på hva som siden skulle skje. Der er jeg noe uenig med Lage Haugness. Kan hende hans historiske framstilling er riktig rent formelt, men neppe reelt.

Det som ellers er på det rene ved dette tariffoppgjøret er at den aktive linje som NAF la fram og fulgte i oppgjøret, den lykkes. Den var oppmuntret av en borgerlig regjering. Riksmeglingsmannens bistand til at dette skulle lykkes, ble også gjennomført. Han har også sin del av ansvaret.

Det er riktig at vi må ha politiske endringer i samfunnet. I 1969 må vi ha vår regjering tilbake igjen. Ser man på utviklingen til NAFs aktive holdning i dette oppgjøret, så må vi helt tilbake til lockout-året 1931 for å finne liknende innstilling og aktiv innstilling fra

NAF's side. Under bonde-regjeringen i 1931, da vi ble kastet ut i et halvt års lockout, var også arbeidsgiverne oppmuntret av en reaksjonær regjering. Dette var vi spart for i de 30 årene vi hadde vår egen regjering. Vi fagorganiserte kan i 1969 greie å sørge for arbeiderflertall i Stortinget og arbeiderregjering igjen hvis vi står samlet om den oppgaven.

Det er ingen grunn til å legge skjul på at det var «de 10» som dannet grunnlaget for oppgjøret. Og sett fra deres side, skal vel ikke det bebreides. Det var kanskje berettiget og riktig. Men grunnlaget som «de 10» la, det var hva vi fikk presentert på bordet.

NAF's linje i oppgjøret kan vi følge langt tilbake. Først kan vi ta deres forsøk i 1967 på å få prolongert avtalen i ett år. Det er en bestemt episode. Så har vi NAF's skriv til Regjeringen om å være lønnspoliti for å hindre lønnsglidningen. Det er den andre episoden. Den tredje var den såkalte Hvitboka i forbindelse med arbeidstidsforkorting — og som vel like gjerne kunne vært kalt «Svartbok», hvor det er en rekke restriksjoner for å hule ut de beskyttelsesbestemmelser som finnes i Arbeidervernloven. Alt dette er deler av det samme spill i den aktive linjen hos NAF.

Det er snakket om at vi ikke skal se oss tilbake, men diskutere hva vi skal gjøre i framtiden. Jeg er enig i det. Og Kongressen blir vel den som må trekke opp retningslinjene. Men etter min mening bør vi ihvertfall diskutere et par-tre ting i tiden fram til Kongressen. Bl.a. at vi må kvitte oss med koblingsbestemmelsene i Arbeidstvistloven, at vi ved neste oppgjør bør få frie, forbundsvisе forhandlinger for på den måten å få gjennomført de endringer i tariffavtalene som forbundene har krav på, og så det vesentligste: hvis ikke det foran nevnte lykkes, så må Landsorganisasjonen gå over på offensiven og diskutere om vi skal ta et oppgjør med NAF. Skal vi forberede organisasjonene økonomisk og organisasjonsmessig på dette? Skal vi aktivisere våre medlemmer til å følge en slik linje? Alt dette tror jeg er meget vesentlig at vi diskuterer. Da blir det også lettere å gå ut og agitere for tilslutning til LO.

Olav Bratlie, Sekretariatet: Kritikken over tariffoppgjøret i år har noe feil adresse når den rettes mot LO's ledelse. Skal de 10 forbund som gikk sammen i oppgjøret kritiseres, må kritikken rettes mot dem. Blant disse var også mitt forbund, Norsk Papirindustriarbeiderforbund. Lenge før representantskapsvedtaket i januar hadde vi bestemt oss for fellesoppgjør. Kritikken var vel heller ikke blitt slik vi har opplevet den, hvis ikke de 11 forbund som fikk sitt oppgjør etter de 10, var blitt presentert resultatet for de 10. Og at meklingsmannen hadde anledning til å koble det hele sammen i en avstemning.

Man skal ikke undre seg over kritikken, men en annen ting er ve-

sentlig, nemlig arbeidstidsforkortelsen fra 1. juli i år. Det er mange måter å bedre arbeidsforholdene på. La meg bare minne om hva Per Andersen allerede har sagt i denne debatten. I spørsmålet om oppgjørsformen har vi ihvertfall den erfaringen at fellesoppgjørene gir de lavtlønte mest. Og det er vanligvis de lavtlønte som faller utenfor lønnsglidningen i tariffperioden.

På representantenes bord ligger et dokument med tittelen «Tariffrevisjonen 1968. Diverse uttalelser vedrørende årets tariffrevisjon.» Der er kommet med en protest som må bero på en misforståelse. Det er Sulitjelma faglige Samorganisasjon som beskylder LO for å ha inngått en avtale med arbeidsgiveren. Der heter: Helkontinuerlig skiftarbeid: Her må Samorganisasjonens møte få uttale at Landsorganisasjonen her har inngått en avtale, og gitt innrømmelse for en utvidet arbeidsordning, som ikke i noe tilfelle er gitt lønnsmessig kompensasjon i ulempestillegg. En burde også ha fått anledning til å tatt opp spørsmålet om en gunstigere ferieordning m.m.»

Her dreier det seg ikke om noen inngått avtale. Kravet kom fra bestemte hold, bl.a. Papirindustriens Arbeidsgiverforening. Det som kom med som protokolltilførsel i meklingsforslaget var et tilbud fra oss, men det ble avslått fordi det ga ingen garanti for at helkontinuerlig drift kunne bli opprettholdt, eller at det kunne bli igangsatt helkontinuerlig drift på de bedrifter hvor det var nødvendig.

Da vi hadde forhandlet med NAF fra 19. februar og utover, fant NAF ut at det var, tross alt, bedre enn ingenting. Et engere utvalg bestående av Mentsen og meg, sammen med direktør Østberg og formannen i Papirindustriens Arbeidsgiverforening, deltok i møtet. Det som er inntatt i dette forslaget, går ikke lenger enn at forbundene og LO skal hjelpe til hvis det er snakk om helkontinuerlig drift, eller å opprettholde en helkontinuerlig skiftordning som arbeiderne i tilfelle har sagt opp. Det står arbeidere på den enkelte arbeidsplass fritt om de vil gå over til å kjøre helkontinuerlig eller om de vil si opp den ordningen de har med helkontinuerlig drift.

En misforståelse av dette er det som har forårsaket denne protesten fra Sulitjelma faglige Samorganisasjon.

Johannes Knapp, Oppland fylke: I spørsmålet om tariffoppgjørene ser jeg det som mest vesentlig å rette blikket mot fremtiden. Hundrer av brevringer drøfter nå det nye handlingsprogrammet, og fagforeninger arbeider med forslag som også berører årets tariffrevisjon. Kongressen vil sikkert ikke komme til å mangle materiale om oppgjørsformer og lønssystemer o. l. Det jeg imidlertid vil ta for meg er gruppene tre-skiftarbeidere og helkontinuerlig skiftarbeidere som synes diskriminert. For disse er visse spørsmål ikke avklart.

Avtalens ordlyd for overtidarbeid lyder: «Alt arbeid utenom den ordinære arbeidstid, beregnes som overtid».

Her er det en forskjell i behandlingsmåten i og med at i alt som heter dagarbeid er det fastslått at den ordinære arbeidstid er innenfor det bestemte tidsrom som dagarbeidet omfatter. Men når det gjelder skiftarbeid, selv om man går på en fast skift-rytme, så kan det, ifølge Arbeidsgiverforeningen, tas ut arbeidere og settes inn på et annet skift, likevel er det ikke overtid. Man kan, ifølge direktør Hansen i Arbeidsgiverforeningen, brukes på 3 forskjellige skift i uka, uten at man har krav på overtidsbetaling for noen av dem. Man kan da tenke seg hvilken situasjon denne arbeidstakeren kommer i, og ikke bare arbeidstakeren, men også hans familie.

Jeg vil henstille til LO's ledelse om at dette blir klarlagt. Jeg var i sin tid i kontakt med Alf Nordhus da han var bygningsarbeidernes juridiske konsulent, og jeg har fått det råd fra Halden på LO's juridiske kontor, at dette må tas opp med LO.

Berørt av årets tariffrevisjon er også arbeidstidsforkortingen for tre-skiftarbeidere, diskontinuerlig arbeid. Enkelte bedrifter med slik skiftordning har tydeligvis ment å slå mynt på arbeidstidsforkortelsen i og med at de vil ta arbeidstidsforkortelsen som spisepause.

Dette er uhørt i og med at vi nå gjennom 50 år for diskontinuerlig skiftarbeidere har hatt den bestemmelsen at vi spiser når maskinen og produksjonen tillater det, og at de har hatt rett til 20 minutters spisetid. Nå skal bedriftene, uten at det koster dem et øre, bruke arbeidernes matpause til arbeidstidsforkortelse. De fleste bedriftene er slik innrettet at produksjonen går sin gang selv om arbeiderne spiser maten sin. I tilfelle arbeidet hopper seg opp, må man ta det igjen når pausen er omme.

Om dette skal godtas, hva da med arbeidere som har helkontinuerlig skiftarbeid? Også disse kan risikere å få spisepausen regnet som arbeidstidsforkorting.

Jeg håper jeg har gjort dette forståelig nok. Disse sakene er av så vital betydning for skiftindustrien at jeg henstiller til LO's ledelse å søke å få disse problemene klarlagt. Det bør ihvertfall slås fast at den praksis jeg har omtalt ikke er noen form for arbeidstidsforkortelse.

Klaus Kjelsrud, Sekretariatet: Jeg er enig i at vi på det nåværende tidspunkt ikke bør ta realitetsstandpunkt til det forslag som Sverre Enger, Kjemisk, her har satt fram. Den saken bør sluttbehandles på Kongressen.

Det er sagt her at man vil oppheve Riksmeglingsmannens adgang til kobling. Vi bør vel da stille oss spørsmålet om hvilke konsekvenser dette vil ha, og om det i det hele tatt vil hjelpe oss i løsningen av de

problemer som vi nå diskuterer. Jeg er redd for at vi bedrar oss selv om vi tror at dette er noen universal løsning på disse vanskelighetene. Det vil vel formodentlig skape nye problemer uten at vi egentlig løser de problemer vi her har diskutert.

Jeg vil minne om hva jeg sa i Representantskapet før vi gikk til votering om oppgjørsformen, nemlig at vi ikke var alene om å bestemme. Landsorganisasjonen kan ikke ensidig bestemme oppgjørsformen, det kan heller ikke NAF. De to hovedorganisasjonene må finne fram til et forhandlingsopplegg som kan aksepteres. Og det er det vi forsøker å komme utenom. Når det er reist kritikk her mot LO, så kan jeg ikke være enig i den, men jeg har noe kritikk å framføre i forbindelse med forrige representantskapsmøte, og det fordi det der ikke ble sagt klart fra hva ledelsen selv var klar over, nemlig at den linje Representantskapet vedtok, *ikke* ville kunne gjennomføres i praksis. Det skulle dere sagt klart fra.

Når det gjelder koblingsbestemmelsene, kan man ta for seg hva som ligger til grunn for at vi fikk disse. Vi kommer ikke utenom store oppgjør, kanskje går det enda mer i retning av samordnede oppgjør. Vi kommer heller ikke utenom Norsk Arbeidsgiverforening. Hvis vi tenker oss at avstemninger ikke blir koblet, hva vil så den sannsynlige utgang bli? Jo, at noen forbund vil forkaste, andre forbund vedta forslagene. Situasjonen blir vel da at når NAF møter opp og skal avgi svar, så kan den forkaste forslagene fra de forbund som måtte ha vedtatt dem. Og dermed er man akkurat like langt, og vi får konflikt over hele linjen, streik for de forbund som har forkastet og lockout for dem som har vedtatt. Jeg tror den eneste fornuftige løsningen er at man i fagbevegelsen diskuterer seg fram til et forhandlingsopplegg og et mønster som gjør det mulig å forhandle i fellesskap, men som er slikt opplagt at de enkelte forbund kan komme inn med sine særproblemer på en forsvarlig måte. Jeg tror dette er det eneste fornuftige.

Jon Rikvold, Administrasjonen: Jeg vil gjerne si litt om lavtlønnsproblemet og jeg vil ta utgangspunkt i noe Åge Petersen sa i sitt innlegg, omtrent dette: Noen sier at lavtlønsspørsmålet ikke kan løses ved tariffrevisjonene og derved skyver de det fra seg.

Hvis man endret litt på dette utsagnet og sa at lavtlønns-spørsmålet ikke bare kan løses ved tariffrevisjonene, så er jeg helt enig i det, og da tar man det alvorlig. Jeg er enig med Petersen i at det finnes lavtlønnsgrupper hvor det ikke er noen reell grunn til at de skal være lavtlønte. Ved å arbeide utenfor tariffrevisjonene, tror jeg Åge Petersens forbund langt på vei har greid å løse et slikt spørsmål. Det har forbundet gjort ved å skaffe seg en posisjon i vedkommende offentlige organ som har mye å si på dette område, og det er det all grunn

til å komplimentere for. Det er møllene og Kornforretningen jeg tenker på.

For lavtlønnsproblemet har vi to utredninger under arbeid, en stor i Sverige, en liten i Norge, og disse viser at årsakene til lavtlønn er mange. Det er næringsøkonomiske spørsmål, distriktsvise årsaker, lønssystemenes art, utdannelsesforhold, helse og handicap osv. Dette er noe folk har visst lenge, men ved disse undersøkelsene får vi en mer systematisk og grundigere framstilling av disse forholdene, og det er vel det vi må legge til grunn ved drøftingen og behandlingen av disse spørsmålene innen fagbevegelsen.

Man kan ikke trekke noen konklusjoner før man har hatt en slik drøfting, men en av de tingene som trer nokså klart fram er at mange av de årsakene jeg nevnte, er av en slik art at gjennom tradisjonell tariffpolitikk kan de påvirkes i bare liten grad. Og jeg tror vi vil måtte trekke den konklusjon at vi i høyere grad vil måtte benytte samfunnsapparatet hvis vi skal få gjort noe reelt med de lavtlønns- og lavinntektsproblemer som vi virkelig har. Men da er det også klart at vi må skaffe oss en posisjon slik at vi kan få samfunnsorganene til å hjelpe oss med dette. Vi ønsker ikke at myndighetene skal styre vår generelle lønnspolitikk slik den nåværende regjering har gjort visse antydninger til, men vi må kunne benytte oss av samfunnsapparatet til å få styrt den i den retning vi ønsker.

Men så er spørsmålet: Hva ønsker vi her? Jeg tror vi trenger en prinsipiell debatt om viljen til utjamning. Og den kan vi ikke bare la foregå innen våre egne rekker, den debatten er man nødt til å ta i hele det norske samfunn for å få noe klarere fram hva oppfatningen av dette virkelig er. Det er ikke alltid så lettvinnt som det blir sagt når man oppdager at utjamning er noe som rammer en selv.

P. Mentsen: La meg først få si at debatten har vært interessant, selv om jeg personlig kan synes at man har snakket vel mye om den snøen som falt i fjor. Møtet har vel iallfall skapt en viss avklaring.

Koblingsbestemmelsene og oppgjørsformen har trådt fram som hovedsaker i debatten, men før jeg kommer nærmere inn på dette vil jeg si litt om den kritikken som har vært reist mot de 10 forbund som var med i fellesskapet under tariffoppgjøret og kritikken mot Jern og Metall for det resultatet dette forbund oppnådde og som dannet grunnlag for videre forhandlinger.

Jeg tror vi må ha klart for oss at få ganger har vel tariffsituasjonen vært diskutert så inngående som foran siste oppgjør. Vi hadde mellomspillet mellom representantskapsmøtene og vi hadde en rekke møter i Sekretariatet etter siste representantskapsmøte 8. januar. Og alt som har skjedd, har skjedd på bakgrunn av enstemmige vedtak

i Sekretariatet. Dette er sagt tidligere, men jeg vil understreke det. Uansett hvem man kritiserer eller ikke kritiserer, så har det man har foretatt seg skjedd på bakgrunn av enstemmighet i Sekretariatet.

Det er naturligvis galt når det sies at Jern og Metall, fordi dette forbund var foran i oppgjøret, kom til å skape vansker for de øvrige som var etter. Det som skjedde i Jern og Metall var vi godt underrettet om hele tiden, så og si fra dag til dag, og vi ble også presentert det resultat forhandlerne var kommet til før dette ble sendt ut eller før man gikk videre i forhandlingene.

Det er ikke riktig at dette innebar 1 — en — prosent eller så og så, men det var vanskelig å bedømme det fullt ut fordi det ikke var direkte sammenliknbart. Det var grupper innen Jern og Metall som fikk ganske betraktelige pålegg og som betyr mange, mange prosent tillegg. Men det var også de som ikke fikk noe nevneverdig, og det hang sammen med den linje det var lagt opp til i oppgjøret. Jeg er enig i det Per Andersen sa at det var andre ting man måtte ha rettet på, og som naturligvis ikke kan vurderes direkte i penger på kort sikt. Men på lengre sikt vil det ha sin betydning.

Til Per Andersens ord om at Sekretariatet hadde latt seg betingelsesløst representere i «Bortens pensjonskomité», må jeg få opplyse at det var Kongressen i 1965 som vedtok at en slik komité måtte oppnevnes, og det var forutsetningen at Landsorganisasjonen skulle være med der. Vedtaket ble oversendt myndighetene og saken er senere purret på, og da komiteén ble oppnevnt, ble vi også representert i komiteén.

La meg så få komme inn på hva som her har vært hovedsaker, koblingsbestemmelsen og oppgjørsformen.

Når det gjelder koblingsbestemmelsen, kan jeg i store drag slutte meg til det som Kjelsrud sa, og la oss være videre enig om at når denne bestemmelsen kom inn i Arbeidstvistloven, så var det for å hjelpe oss. Det var Pål Berg som tok opptakten til det, fordi vi på det tidspunkt hadde mange grupper utenfor Landsorganisasjonen og som vi også var interessert i å binde. Vi må ha klart for oss at på det tidspunkt var vi tilfreds med bestemmelsen. Og så sent som i 1960 tok arbeidsrettsrådet opp spørsmålet om en inngående revisjon av Arbeidstvistloven. Det var sendt inn 5—6 forslag om at koblingsbestemmelsene måtte ut av loven, men hvor kom disse fra? Jo, fra gruppene utenfor Landsorganisasjonen. Saken ble forelagt i Sekretariatet. Alf Andersen var da vår representant i arbeidsrettsrådet. Sekretariatet sa enstemmig da i 1960 at LO ikke var interessert i å endre Arbeidstvistloven på dette punkt.

Også i dag ville slike endringer være til fordel for utbrytergrupper. Men la oss si at vi får endringer. Tror vi da at problemet derved er løst, eller kan det komme til å skje som Kjelsrud uttrykte frykt for?

Så spørsmålet som var reist her om Riksmeglingsmannen hadde forelagt oss spørsmålet om kobling av avstemningen. Ja, de som var med i det interne forhandlingsutvalg husker vel at Riksmeglingsmannen bebudet at han ville koble det hele sammen i én avstemning, men han ville jo forelegge oss spørsmålet. Til det ble det svart, og det orienterte jeg to-tre stykker om ihvertfall, at når det gjaldt de 10 som hadde forhandlet felles, så var vi selvsagt enig i at de ble koblet, men de øvrige mente vi skulle behandles særskilt.

Riksmeglingsmannen svarte at «jeg forstår godt Deres standpunkt, men vi må gjøre det slik og slik...» Riksmeglingsmannen har selv herredømme over dette. Utfallet blir det samme enten vi sier ja eller nei eller tilrår det ene eller det andre. Bortsett fra om vi er uenige i det, så må vi ikke være så blåøyd å tro at vi dermed har skjøttet oss bedre på noen måte.

Så var det dette med oppgjørsformen. Det vil jeg gjerne si til Kjelsrud at det også var sagt tydelig fra på representantskapsmøtet både av meg og av flere, at det ikke er formen for oppgjøret som er noe prinsipp. Det bør og skal det heller ikke være, men derimot det faktiske resultat. Og jeg understreket også to-tre ganger at dette kan vi ikke ha noen sikkerhet for vil føre fram, fordi vi er jo to parter i et oppgjør eller kontraktsforhold. Derfor har vi ikke alene bestemmelsesretten over oppgjørsformen. Hvis vi hadde vært i den situasjon, ville nok den andre part stilt krav overfor oss om «mer slag» ved reguleringen av lønningene innenfor enkelte grupper. Spillereglene er såvidt klare og så kjent at de skulle vi ikke være i tvil om.

Jeg tror også jeg vil si at ved siste tariffoppgjør var det både streikevarsler nok og lockoutvarsler nok. Og vi vet alle sammen hva det hadde ført til, ikke bare streik for en enkelt gruppe, men konflikt for alle. Der hvor vi hadde stoppet, hadde den andre part svart med lockout. Dette må vi ha helt klart for oss.

Det faktiske resultat av tariffoppgjøret kan sagtens diskuteres, men jeg er enig med dem som har sagt, at hvis vi tar arbeidstidsforkorting med i bildet, må vi være klar over at her var det mange vanskeligheter. Jeg er en av de som tror at hvis vi hadde kjørt arbeidstidsforkorting igjennom året før og prolongert tariffavtalen ett år, så hadde det vært lettere. Men dette ble det ikke flertall for, og vi fikk den situasjon som oppsto. Vi kom da ut av denne også, selv om den bød på mange vansker.

Salomonsen kritiserte dem som er ansatt i offentlig virksomhet. Vi kan naturligvis kritisere hvis de har fått mer i lønningsposen. Jeg tror oppgjøret for den offentlige sektor ligger bra på linje med hva man fikk i den private. Skilnaden er ikke så stor. Og jeg tror heller ikke vi løser noe problem ved å stille gruppene opp mot hverandre. Men Salomonsen sa noe om at vi nå under vervekampanjen må for-

søke å få bedriftselektrikergruppen med i LO. Ja, det må vi forsøke å konsentrere oss om. Jeg tror også muligheten er til stede, men jeg tror også at saken blir vanskeligere å løse etter det skjema vi har opptrukket. Vi må nok her jenke oss på en eller annen måte. Saken må vi iallfall forsøke å løse.

Her er også sagt andre ting som delvis er kritikk mot LO-ledelsen, og den kan gjerne være der, det har jeg ikke noe imot. Men jeg gjentar at det som er skjedd, har skjedd i forståelse med Sekretariatet og det bygger på enstemmig vedtak. Jeg tror ikke det er noen grunn til å gå inn på de spesielle ting som her er tatt opp, men jeg vil bare si til det forslag som er satt fram av Enger, at jeg går ut fra at hele møtet er enig i at dette sendes Sekretariatet, fordi alle tidligere innkomne forslag og uttalelser vil bli vurdert i sammenheng slik at man kan se det hele under ett. Det vil være galt om man nå låser seg fast på noe punkt.

Jeg vil slutte med å si at uansett om vi ikke alle er tilfreds med det oppgjør som var, så er det tross alt ikke det dårligste vi har hatt i etterkrigstiden. Om det ikke var noe å rope hurra for, så ble det så noenlunde akseptert.

Skal vi komme i en annen situasjon, så må vi dithen — som jeg sa i mitt innledningsforedrag — at vi må skaffe oss politiske myndigheter som er vennligsinnet. Og jeg vil si til Flesvig, at hvis han leser siste avsnitt i mitt foredrag, vil han være enig i min uttrykksform, nemlig «enda mer innflytelse».

La oss etter den friske debatten vi her har hatt, forsøke å ta ytterligere lærdom av det som har skjedd og diskutere neste tariffoppgjør mer inngående, men la oss ikke låse oss fast i bestemte oppgjørsformer.

Etter spørsmål fra møtedirigenten, Tor *Aspengren*, sa forslagsstilleren, Sverre *Enger*, Kjemisk, seg enig i at hans forslag oversendes Sekretariatet.

Dette ble så enstemmig vedtatt.

AVSLUTNING.

Dagsordenen var dermed ferdigbehandlet, og formannen, P. *Mentzen*, takket alle deltakerne i debatten for måten debatten ble ført på og for viljen til å få sakene unna.

— Jeg sier Representantskapet takk for denne gangen og ønsker samtlige god jul og godt nyttår.

Sekretær Einar *Strand* leste protokollen fra tirsdagens ettermiddagsmøte og onsdagens møte. Protokollen ble godkjent uten merknader.

Møtet ble deretter hevet.

